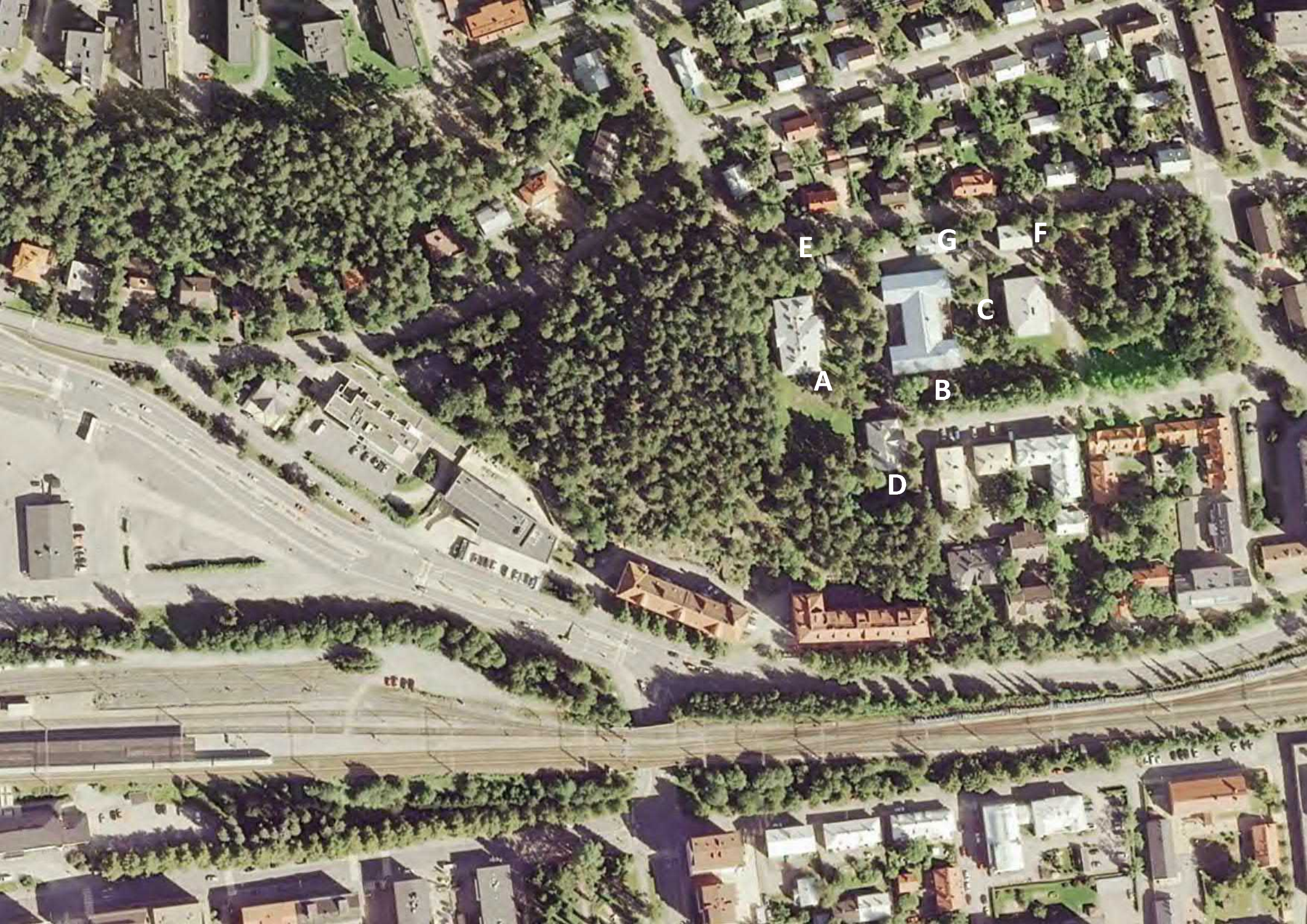

LIITE 6

V U O R E L A N K A T U 5 - 7

K U O P I O

R A K E N N U S H I S T O R I A S E L V I T Y S

E

G

F

C

A

B

D

SISÄLLYSLUETTELO

4	Johdanto	38	Sokeainkoulu toiminnassa
6	Flodbergin mäki ennen koulurakennuksia	40	Koulun ympäristön kaupunkirakenteellinen kehitys
8	Sokeainopetuksen alkuvaiheet Suomessa	42	Muutoksia
10	Kuopion sokeainkoulun suunnittelu ja rakentaminen	50	Rakennusten nykytila
12	Sokeainkoulun rakennusten arkkitehtuurista	52	Rakennus A
14	Vertailukohde: Helsingin sokeainkoulu	64	Rakennus B
17	Rakennus 1	74	Rakennus C
18	Rakennus 2	82	Rakennus D
28	Rakennus 3	92	Rakennus E
32	Rakennus 4	96	Rakennus F
34	Rakennus 5	100	Rakennus G
35	Rakennus 6	104	Alueen ja rakennusten ominaispiirteet
36	Rakennukset 7 ja 8	106	Lähteet

Johdanto

Kiinteistön Vuorelankatu 5-7 rakennushistoriaselvitys on laadittu Kuopion kaupungin toimeksiannosta vuonna 2015. Selvityksessä käsitellään sekä koko tontin että yksittäisten rakennusten rakentamisen ja käytön vaiheita. Työssä on sovellettu Museoviraston yleisiä ohjeita rakennushistoriallisten selvitysten laatimisesta ja kohdetta varten laadittua erillistä työohjelmaa (Museovirasto 24.2.2011).

Kaikki tontilla olevat rakennukset on rakennettu Kuopion sokeainkoulun (1900-1972) käyttöön ja useimmat niistä toteutettiin vuosina 1898-1900. Selvityksessä esitetään tontin ja rakennusten rakentamisprosessi, koulun käytön historia ja olennaisimmat rakennuksiin tehdyt muutokset. Rakennusten alkuperäistä asua ja suunnitteluratkaisuja verrataan sen aikaiseen, Helsingin sokeainkoulun, joka myös toimi vuoteen 1972 saakka. Sokeainkoulujen yleinen kehitys 1800-luvun lopulla on esitetty tarvittavassa laajuudessa.

Selvitys perustuu arkisto- ja kenttätutuksiin. Kohteesta ja sen lähiympäristös-

tä aikaisemmin laadituilla selvityksellä ja opinnäytteet, erityisesti Aatu Moilasen väitöskirja ja arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy:n laatima Linnapellon alueen rakennushistoriaselvitys, ovat olleet tärkeitä kirjallisia lähteitä. Selvityksen aineistona on myös käytetty Kansallisarkistossa ja Kuopion kaupunginarkistossa olevia rakennuspiirustuksia ja asiakirjoja sekä Kuopion kulttuurihistoriallisen museon kuva-arkistoa sekä a lähteitä. Lähteet ja kohteesta käytettävissä oleva arkistoaineisto on luetteloitu selvityksen liitteeksi.

Selvityksen loppuun on liitetty lyhyt katsaus korttelin kulttuuriympäristön ominaispiirteistä.

RHS:n laatimisesta on Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy:ssä vastaanottanut arkkitehti Sakari Mentu ja työhön ovat osallistuneet arkkitehdit Mona Schalin ja Marica Schalin. Työtä on Kuopion kaupungilla ohjannut kaupunginarkkitehti Liisa Kaksonen.

Kiinteistötunnus: 297-11-52-1

Osoite: Vuorelankatu 5-7, 70300 Kuopio

Muut tunnukset: 297-012 VARR

Asemakaava: vahvistettu ympäristöministeriön päätöksellä n:o 3357/524/83, 4.11.1983

Suojelu: asetuksen 480/85 nojalla, päätösaika: 5.9.1994

”Asetuksella suojellaan Suomen vanhimman suomenkielisen sokeainkoulun viisi laitosrakennusta sekä niitä ympäröivä, määntököinen pihapiiri Kuopion Päivärinteellä. Alunperin seitsemän laitosrakennuksen ryhmään kuuluneet entiset johtajan asunto, koulu, asuntola ja ruokala on suunniteltu yleisten rakennusten ylläpidon arkkitehti Th. Granstedtin johdolla.”

Käytetty rakennusoikeus on rakennuskohtaisesti:

A: 1151 kem²

B: 1180 kem²

C: 369 kem²

D: 287 kem²

E: 50 kem²

F: 148 kem²

G: 2 80 kem²

Asemapiirrokseseen on merkitty korttelin rakennusten nykyiset kirjaintunnukset (A-G) ja suunnitteluvaiheessa käytössä olleet rakennusnumerot (1-8). Karttaphoja: Kuopion kaupungin karttapalvelu

Flodbergin mäki ennen koulurakennuksia

Sokeainkoulu ja sen vieressä sijaitseva Vuorelan asuinkortteli ovat Linnanpellon kaupunginosan vanhinta rakennuskantaa. Vuorela oli aikaisemmin osa niin kutsuttua Lahdentaan aluetta ja Linnanpellolla tarkoitettiin läheisen Kuopion vankilan eli *linnan* lähellä ollutta peltoaukeaa, joka oli pääosin maaseurakunnan omistuksessa. Koulun sijaintipaikka, Flodbergin (Luuperin) mäki, on todennäköisesti saanut nimensä 1700-luvulla syntyneestä mylläri ja kapaikoitsija Staffan Flodbegistä, joka omisti paikalla olleen tuulimyllyn.

Savon radan valmistuessa vuonna 1889 sijoitettiin Lahdentaakaan, Maljalahden pohjukkaan ja lähelle höyrylaivasatamaa, Kuopion rautatieasema. Aseman lähistölle ryhdyttiin suunnittelemaan asutusta. Kaupungininsinööri Karl Johan Karlsson oli jo vuonna 1888 laatinut alueelle asemakaavaaluonnoksen, jota kaupunginvaltuusto ei kuitenkaan hyväksynyt. Vuonna 1891 valtuusto ryhtyi uudelleen valmistelemaan asemakaavaa ja hyväksyikin Lahdentaan asemakaavan 1892. Kaava-alue ulottui Itkonniemen rannasta nykyisen Lönnrotinkadun vaiheille asti.

Sokeainkoulun eteläpuolella sijaitseva Vuorelan korttelin nimellä tunnettu Linnanpellon kaupunginosan kortteli numero 53 on muodostunut alueen vanhimman säilyneen rakennuksen, Vuorelan huvilan, ympärille. Asemakaavan laatinut insinööri Karlsson suunnitteli huvilan perheensä käyttöön vuonna 1892. Ennen huvilaa oli jo rakennettu yksi puu- ja kivirakenteinen asuintalo, joka myöhemmin vaurioitui tulipalossa ja purettiin.

Osa C. W. Gyldenin kaupunkikartasta vuodelta 1838. Vielä rakentamaton Flodbergin mäki on alueen ylälaidassa Maljalahden pohjoispuolella.

K.J. Karlssonin huvila Vuorela (1892) vuonna 1902. Kuva: Viktor Barsokevitsch. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Sokeainopetuksen alkuvaiheet Suomessa

Teksti perustuu suureksi osaksi Aatu Moilasen opinnäytteeseen ”Otetaan vastuu omista asioista, Suomen sokeainkoulut kansakoululaitoksen rinnalla vuosina 1865-1939” ja Helena Riekin Kuopion kaupungin rakennushistoriaan.

Sokeainopetuksen juuret ovat 1700-luvun filantropiassa ja valistusajattelussa, joka korosti jokaisen yksilön oikeutta koulukasvatukseen. Ensimmäinen sokeainkoulu aloitti toimintansa Pariisissa vuonna 1784 ja vastaavia oppilaitoksia ryhdyttiin perustamaan eri puolille Eurooppaa ja Amerikan Yhdysvaltoja.

Suomessa sokeainopetuksen valmistelun käynnistivät kirkonmiehet. Uno Cygnaeus ja Carl Henrik Alopaeus olivat opintomatkoillaan tehneet havaintoja ulkomaisten sokeainkoulujen toiminnasta ja erityisesti Alopaeus tunnettiin innokkaasta toiminnastaan aistivallisten hyväksi. Suomenkielisen sokeainkoulun aikaansaamisesta tehtiin aloite vuoden 1867 valtiopäivillä. Koulun tarpeellisuudesta oltiin yksimielisiä ja sijaintipaikkoina tutkittiin Jyväskylää, Tamperetta, Kangasalaa ja Kuopiota.

Filosofian maisteri Valter Forsiuksen ehdotus aistivallisuuden uudelleen järjestämisestä Suomessa valmistui vuonna 1888 ja aistivalliskoulukomitean mietintö asiasta joulukuussa 1889. Mietinnössä asetettiin opetuksen pääpaino kansakoulun oppimäärän ohella käsityöammatteihin valmentavaan opetukseen. Mietinnön mukaan koulujen tuli olla valtion sisäoppilaitoksia, joiden kymmenvuotisesta oppimäärästä kaksi vuotta oli valmistavaa opetusta, neljä vuotta kouluopetusta ja neljä vuotta työskentelyä.

Koulujen sijaintipaikoiksi asetettiin Helsinki ja Kuopio, joihin valtion tuli rakentaa molemmille kouluille omat työskentelytilat. Esitys oli senaatin käsittelyssä vuosina 1890-1892 ja keisarin hyväksymisen jälkeen annettiin asiaa koskeva asetus kesäkuussa 1892.

Sokeainkoulut sovelsivat toiminnassaan ulkomaisia esikuvia. Helsingin koulun esikuvana oli Kööpenhaminan sokeainkoulu, Kuopiolla taas Dresdenin koulu; Kuopiossa korostettiin työnopetusta, Helsingissä lukuaineita.

Sokeiden koulupakosta määrättiin vuoden 1921 oppivelvollisuuslaissa, jonka mukaan sokeita lapsia koskivat samat velvollisuudet ja oikeudet kuin muitakin Suomen kansalaisten lapsia.

Kuopion sokeainkoulu

Filosofian maisteri Karl Mortimer Steniukselle myönnettiin apuraha sokeainopetusta koskevaa opintomatkaa varten ja hän vieraili vuosina 1868 - 1869 yli kahdessakymmenessä eurooppalaisessa sokeainkoulussa. Kuopion sokeainkoulun ohjesäännön suunnittelu oli pääasiassa Steniuksen vastuulla. Ohjesääntöesitys julkaistiin samanaikaisesti sokeainkoulun perustamista koskevan julistuksen kanssa marraskuussa 1870.

Väliaikainen opetus käynnistyi Kuopiossa vuonna 1871 ja jatkui vuoteen 1892, jolloin opetus muutettiin asetuksen nojalla pysyväksi. Kuopion sokeainkoulu aloitti toimintansa 1.3.1871 Piispantorin varrella olevassa koneenkäyttäjä Räsäsen talossa. Alun perin koulu oli Keisarillisen Majesteetin armollisella julistuksella säädetty avattavaksi väliaikaisesti kymmenelle sisäoppilaalle. Koulun tavoitteena oli opettaa oppilailleen sellaisia taitoja, jotta he voisivat hankkia itse elantonsa. Oppiaineet olivat samat kuin kansakoulusakin, mutta käsityöopetuksella oli muita aineita tärkeämpi painotus. Koulun käytyään moni sokea oppi tarvittavia taitoja ja pystyi elättämään itsensä. Myönteisten esimerkkien innostamana yhä useampi sokea tuli kouluun. Koulu oli ensisijaisesti Pohjois- ja Itä-Suomen näkövammaisten lasten koulu.

Seuraavana vuonna koulu muutti S. Tolosen ja N. Hujasen omistamaan taloon Hämeenkatu 89, jossa tiloja oli käytettävissä huomattavasti enemmän. Koulun oppilasmäärä kasvoi nopeasti. Väliaikaista sokeainkoulua arvosteltiin voimakkaasti talonpoikaissäädyn taholta vuoden 1872 valtiopäivillä, mutta sitä ei lakautettu. Koulun määrärahoja kuitenkin leikattiin seuraavien vuosien ajaksi.

Vuoden 1877 valtiopäiville laaditussa selvityksessä todettiin, että koulussa oli kolme luokkaa. Suurin osa

tietoaineiden tunneista omistettiin uskonnon opetukselle. Tietoaineisiin kuuluivat myös äidinkieli, laskento, maantieto ja historia. Opetuksessa käytettiin kansakoulun oppikirjoja, jotka painettiin ensin kohokirjaimin ja myöhemmin Louis Brailleen pistekirjoituksella.

Musiikin opetuksessa käytettiin pääasiassa virsiä ja isänmaallisia lauluja, ja opetusta annettiin myös urkujen soitossa. Voimistelua oli kaksi tuntia viikossa. Suurempi osa (60%) opetustunneista käytettiin työnopetukseen, johon pojilla sisältyivät korien, mattojen ja laukkujen valmistus, verkkojen kutominen ja köydenpunonta. Tyttöille annettiin opetusta neuletöissä, kehräämisessä, kutomisessa ja ompelemisessa. Kuopion sokeainkoulun ylläpitokustannukset siirtyivät vuoden 1877 valtiopäivillä valtion yleisiin menoihin.

Omat koulurakennukset koulu sai sen jälkeen, kun asetus aistivallisten opetuslaitoksista oli hyväksytty vuonna 1892. Kuopion ja Helsingin sokeainkoulut pääsivät vuosisadan vaihteessa muuttamaan omiin, viittäkymmentä oppilasta varten suunniteltuihin tiloihinsa. Kouluihin otettiin vuosina 1865-1939 902 oppilasta, joista Helsinkiin 401 ja Kuopioon 501; Kuopio oli siis sokeiden enemmistön oppilaitos. 1930-luvun lopulla perustettiin ruotsinkielistä opetusta varten erillinen sokeainkoulu.

Oppitunti käynnissä koulurakennuksen toisen kerroksen itäsivun luokkahuoneessa vuonna 1902. Luokkahuoneen seinien alaosat oli verhottu kultokäsitellyllä rintapaneelilla ja yläosat maalatulla pinkopahvilla. Yksinkertaiseen kiinteään sisustukseen kului myös maalattu lautalattia. Kuva: Viktor Barskevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Ernst Theodor Granstedt (1842-1927) oli intendentinkonttorin ensimmäisen konduktöörin Anders Fredrik Granstedtin poika. Hän oli ollut oppilaana Paavalin kadettikoulussa Pietarissa ja valmistunut arkkitehdiksi Helsingin teknillisestä reaalikoulusta vuonna 1867. Arkkitehdin tutkimon suorittamisen jälkeen Granstedt opiskeli vielä Pietarin ja Pariisin taideakatemoissa.

Vuosina 1873-1883 Granstedt toimi Yleisten rakennusten ylihallituksessa ensin Vaasan lääninrakennuskonttorin esimiehenä ja sitten Helsingin lääninrakennuskonttorin johtajana. Vuonna 1883 Granstedt nimitettiin ylihallituksen ensimmäiseksi arkkitehdiksi ja vuonna 1905 ylijohtajaksi Sebastian Gripenbergin jälkeen.

Granstedt suunnitteli sokeainkoulun lisäksi Kuopion kuuromykkäinkoulun rakennukset vuonna 1896, Keuruun kirkon vuonna 1877, Kokkolan kirkon vuonna 1877, Viitasaaren ja Ylimarkun kirkot vuonna 1878, Bulevardi 6:n Helsingissä vuonna 1888, Sumiaisten kirkon vuonna 1889, Keuruun kirkon vuonna 1892, Bulevardi 10:n Helsingissä vuonna 1894, entinen kuurojenkoulun Porvoossa vuonna 1899, kuurojenkoulun Ouluun vuonna 1902 sekä Oulun lyseon lukion voimistelusalirakennuksen vuonna 1907. Kuurojen koulun johtajan asunto, Lossikujassa, Oulu.

Granstedt erosi virastaan Yleisten rakennusten ylihallituksessa täysinpalvelleena vuonna 1912.

Kuopion sokeainkoulun suunnittelu ja rakentaminen

Omien toimitilojen saaminen Kuopion sokeainkoululle käynnistyi aistivalliskouluasetuksen antamisen jälkeen vuonna 1892, kun senaatti tiedusteli sopivaa tonttia koulurakennuksia varten. Senaattori Yrjö-Koskinen vieraili vuonna 1894 Kuopiossa tutustumassa koulun mahdollisiin sijoituspaikkoihin, joista häntä miellyttivät Flodberginmäki ja rautatien varrella silloisen poikakansakoulun yläpuolella ollut tontti. Rakennushallituksen ylitarkastaja Sebastian Gripenberg piti Flodbergin tonttia parempana ja se valittiin koulun rakennuspaikaksi.

Sokeainkoulun kortteli suunniteltiin ja toteutettiin yhtenäisenä kokonaisuutena. Yleisten rakennusten ylihallituksessa suunnittelusta vastasi Gripenbergin alaisena arkkitehti Theodor Granstedt. Granstedt ryhmitteli koulun toiminnot erillisiin rakennuksiin, jotka sijoituivat puistomaiselle tontille käyttötarkoituksensa mukaisesti.

Sokeainkoulun tontti oli itä-länsisuuntainen, suuruudeltaan noin kaksi hehtaaria. Rakennukset sijoituivat tontille väljästi. Internaattirakennus oli alueen keskellä muiden rakennusten suojaamana ja kaksikerroksinen koulurakennus tontin länsipäässä maaston korkeimmassa kohdassa kokonaisuuden visuaalisesti hallitsevana osana. Johtajan huvilamainen asunto sijoitettiin tontin eteläreunalla nykyisen Vuorelankadun päätteeksi. Pitkin tontin

pohjoissivua sijoitettiin talousrakennukset, joihin kuuluivat ulkokäymälät, puuliiteri, sauna-pesularakennus ja sikala. Tontin itäpuoli oli varattu kasvimaata ja puutarhaa varten. Koululle haluttiin näin turvata jonkinasteinen omavaraistalous.

Koulurakennuksen yläkerroksessa sijaitsivat luokkahuoneet ja juhlasali, alakerrassa työhuoneet ja yksi opettajan asunto. Asuntolarakennuksen eteläpuoli varattiin tytöille, pohjoispuoli pojille. Niiden väliin jäivät asuntolan johtajattaren asunto, pieni kirjasto, oppilaiden sairashuoneet sekä keittiö. Johtajan taloon kuului oma puutarha, jonka vieressä oli koulun urheilukenttä voimistelutelineineen.

Rakennukset valmistuivat syksyllä 1900, jolloin koulun työskentely myös aloitettiin. Koulun viralliset vihkiäisjuhlallisuuDET pidettiin maaliskuun 1. päivänä 1901.

Sokeainkoulun kalusteet tilattiin Turun kuritushuoneelta. Opetusohjelmaan kuuluvassa musiikinopetuksessa käytettiin Kuopiossa myös urkuja, jotka saatiin hankittua osin valtion määrärahan ja osin kauppaneuvos Gustav Raninin lahjoituksen turvin. Kuusiäänikertaiset urut tilattiin urkurakentamo B. A. Thulelta Kangasalta.

KUOPION SOKEAINKOULU.

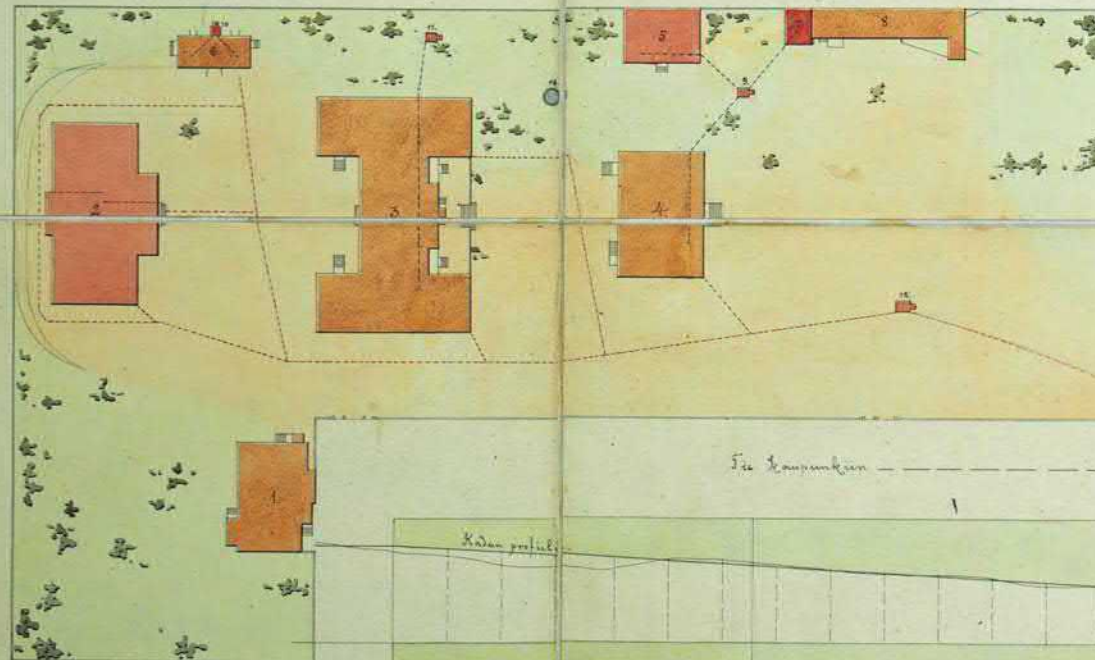
ASEMAPIIRROS.

Kyöväkylly ja viedäville
vaksi vahvistettu Helsinki
se, Kansallisen Seuran
Senaatin Taloa Osaletta,
Mäskönsä 16 päivänä 1898.

Näkökylä
Pöytäkirja.

1. Opetajan asunto
2. Koulun ja käsityöväkennus
3. Järjestelmä rakennus
4. Keskustalon rakennus
5. Sauna ja pesutupa rakennus

6. Ulkopuolen rakennus
7. Järjestelmä rakennus
8. Ulkopuolen rakennus
9. Taka-käytävä
10. A. St. 2
11. Käytävä

Alkuperäinen Alueen Pöytäkirja
Kansallisen Seuran
Hallituksen 1898.

Sebastian Gripenberg
Theodor Granstedt

Kuopion sokeainkoulun alueen asemapiirros, jonka Yleisten rakennusten ylihallituksessa allekirjoittivat ylijohtaja Sebastian Gripenberg ja Theodor Granstedt huhtikuussa 1898. Kortteli toteutui suunnitelman mukaisesti ja ainoastaan porttien sijoittelu poikkesi jonkin verran suunnitelmasta. Pääsy koulun alueelle oli järjestetty ainoastaan Vuorelankadun suunnasta. Tontin pohjois-sivulle Killisenkadun varteen sijoitettiin käymälät sekä sauna- ja pesutuparakennus. KA

Sokeainkoulun rakennusten arkkitehtuurista

Sokeainkoulu on tyypillinen 1800-luvun loppupuolen laitosrakennus. Koulu toteutettiin nk. paviljonkijärjestelmän mukaisesti siten, että sen eri toiminnot sijaitsivat omissa rakennuksissaan. Paviljonkijärjestelmä oli vallitseva suunnitteluperiaate 1800-luvun loppupuolen sairaaloissa ja hoitolaitoksissa. Sisäoppilaitoksena sokeainkoulu oli toimintaperiaatteeltaan lähellä hoitolaitosta, ja makuutilojen, pesutilojen ja ruokalan toiminnallinen erottaminen toisistaan soveltui sen toimintaan.

Päärakennus on sovellus ajankohdalle tyypillisestä koulutalotyypistä, jolle on ominaista suorakaiteinen

kaksikerroksinen rakennusmassa, keskikäytävä ja pääfasadin keskellä oleva suurikokoinen risaliitti. Ylemmässä kerroksessa risaliittiin on rakennustyyppille ominaisella tavalla sijoitettu juhlasali, jonka vieressä on opettajainhuone ja kirjasto. Vastaavaa tilajärjestelyä on käytetty useissa ns. supistetun huoneohjelman ajan koulutaloissa 1880-luvun ja 1900-luvun alun välisenä aikana: esimerkiksi Yleisten rakennusten ylihallituksen suunnittelemat Savonlinnan lyseo ja Sortavalan lyseo muistuttavat pohjakaavansa osalta sokeainkoulun päärakennusta.

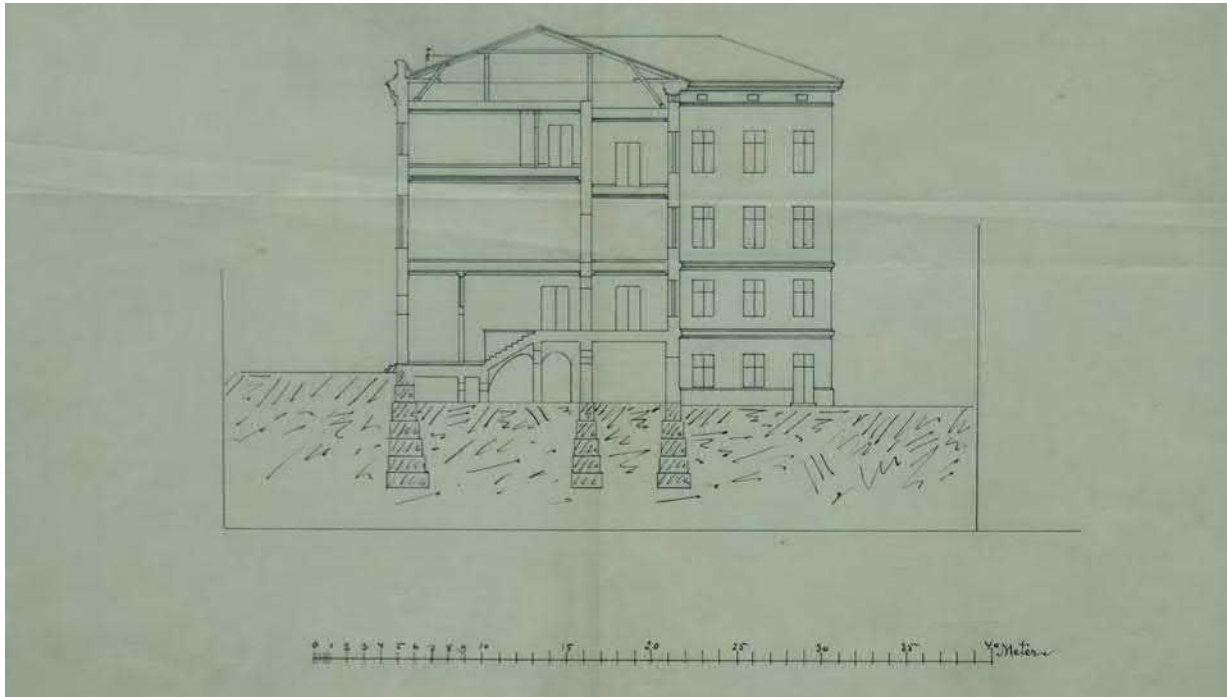
Kuopion koulun opetuksessa korostettiin käytännön

taitojen hankkimista. Omaleimaisinta päärakennuksessa onkin käsityöluokkien suuri määrä, työnohjaajan asunnon sijoittaminen koulurakennukseen ja oppilastöiden myymälä; ensimmäinen kerros muodostaa eräänlaisen käsityöverstaan. Toisessa kerroksessa sijaitsevien, muita aineita varten tarkoitettujen luokahuoneiden osuus koko rakennuksen pinta-alasta on pieni. Koulun ainoa samanaikainen vertailukohde, Granstedtin suunnittelema Helsingin sokeainkoulu, on tilaohjelmaltaan ja toiminnoiltaan samankaltainen, mutta rakennuksena hyvin erilainen (ks. sivut 14-15).

Kuvat tällä aukeamalla: rakennusten julkisivuissa on ajankohdalle ominaista eklektismiä. Koulurakennuksen julkisivuja (viereinen sivu) hallitsevat uusrenesanssin tyylipiirteet, mutta puurakenteisissa rakennuksissa niihin sekoittuvat uusgotiikan ja nikkarityylin koristeaiheet. Johtajan asuinrakennusta lukuun ottamatta alkuperäiselle arkkitehtuurille on myös ominaista ankara keskeisyysmetrisyys.

Vertailukohde: Helsingin sokeainkoulu

Helsingin sokeainkoulun päivämättömiä ja signeeraamattomia piirustuksia. Vasemmalla leikkaus (leikkauslinja on merkitty viereisellä sivulla oleviin pohjapiirroksiin). Oikealla kellarin ja kolmen maanpäällisen kerroksen pohjapiirrokset. Kansallisarkisto.

Helsingin sokeainkoulu toimi Kuopion koulun tavoin väliaikaisissa tiloissa ennen erityisesti sitä varten suunnitellun koulurakennuksen valmistumista. Koulu ehti toimia Mellinin huvilassa Kaivopuistossa ja kahdessa eri osoitteessa Kruununhaassa. Vuonna 1898 koulu muutti Kallioon osoitteeseen Ensi linja 1.

Uuden koulurakennuksen suunnittelijana toimi Helsingissäkin Ernst Theodor Granstedt. Koulu oli sisäoppilaitos, ja sen tilaohjelma oli pääpiirteissään sama kuin Kuopiossa. Helsingin sokeainkoulun raken-

nus sijaitsi kuitenkin Kallion kaupunginosan tiiviissä korttelirakenteessa, joten sen tilat oli sijoitettava yhteen U:n muotoiseen rakennusmassaan. Toimintojen erottelu perustui erillisten paviljonkien sijasta eri käyttötarkoituksille omistettuihin kerroksiin. Kellariin sijoitettiin pesutupa, kylpytilat, keittiö ja varastot. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsivat ruokala, sairaus- tuvat, päivähuoneet ja työpajat, toisessa kerroksessa koululuokat, kirjasto, opettajainhuone ja johtajan asunto. Kolmas kerros vastasi internaattirakennusta: huolellisesti toisistaan erotetut makuusaliosastot

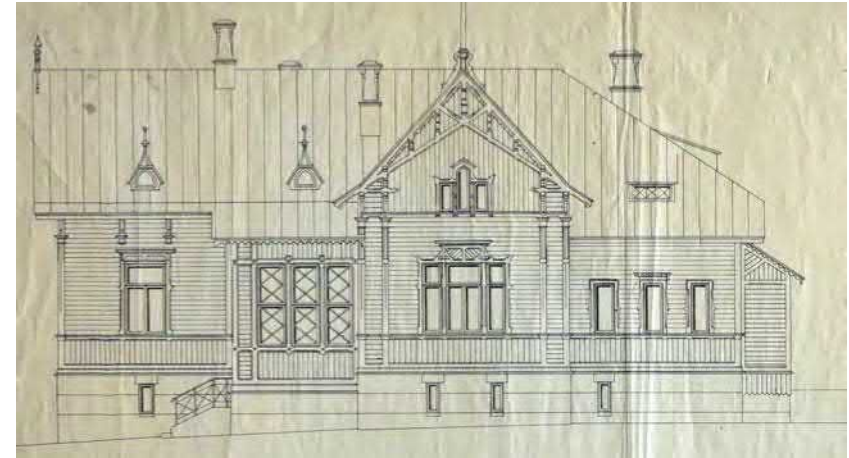
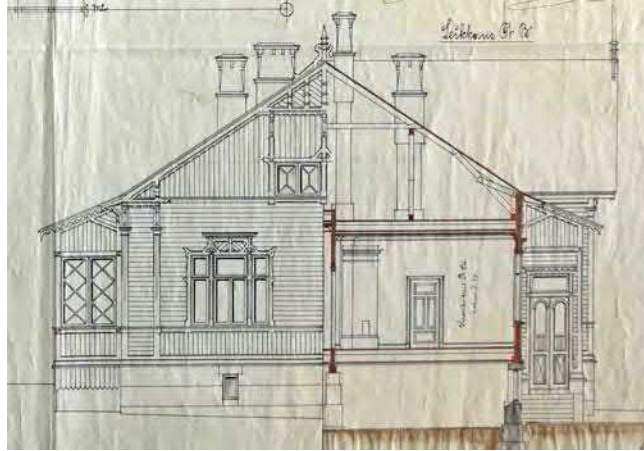
pesutiloineen ja sairashuoneineen täyttivät koko kerroksen. Luokkahuoneiden (viisi erillistä luokkaa) osuus koulun koko kerrosalasta on yhtä pieni kuin Kuopiossa.

Helsingin sokeainkoulun rakennuksen suunnittelu perustui Kuopion kouluun verrattuna hyvin erilaiseen massoitteeluun, mutta kokonaisuutena koulun huone- tilaohjelma ja mitoitusperusteet olivat lähes identtiset. Sisäoppilaitoksena toiminut koulu lakkautettiin Kuopion koulun tavoin vuonna 1972.

Kuopion sokeainkoulun alue kuvattuna kaakosta vuonna 1913 nykyisen Vuorelankadun asuinkorttelin kohdalta. Koulun alue on ympäröity säleaidalla, joka johtajan asuinrakennuksen (kuvan vasemmassa reunassa) kohdalla muuttuu ristikkorakenteiseksi. Kuvan keskellä on internaattirakennus, jonka edessä oikealla reunassa näkyy ruokalan eteläpääty. Kuva: Viktor Barsokevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Rakennus 1, johtajan asunto (nykyinen rakennus D)

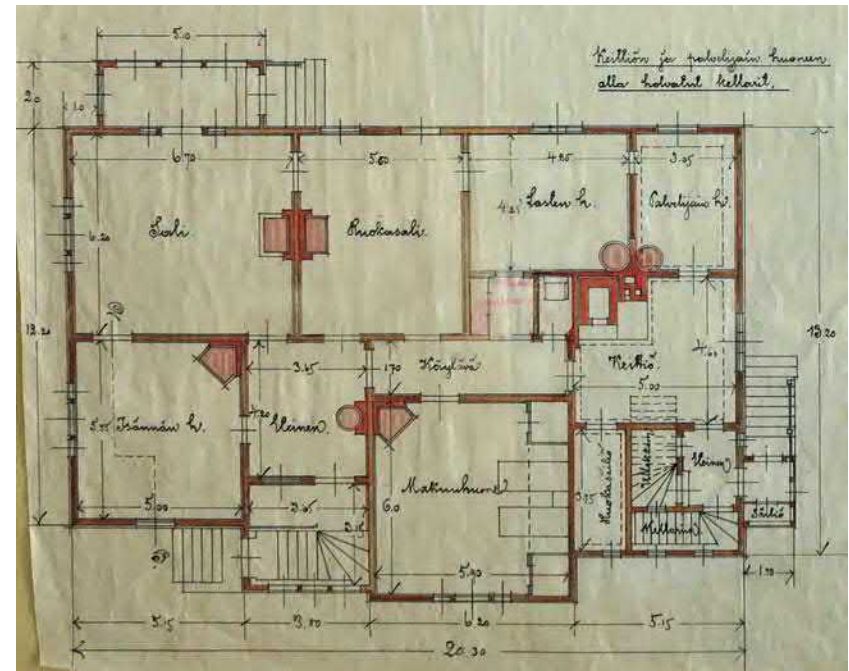

Johtajan asunnon arkkitehtipiirustuksista on säilynyt ainoastaan Kuopion kaupunginarkistossa oleva osin väritetty kopio, jota on luultavasti käytetty työmaalla. Rakennus toteutui suunnitelman mukaisena lukuun ottamatta vesikatkon pohjoislapetta, joka piirustuksista poiketen jatkuu suorana räystäääseen saakka.

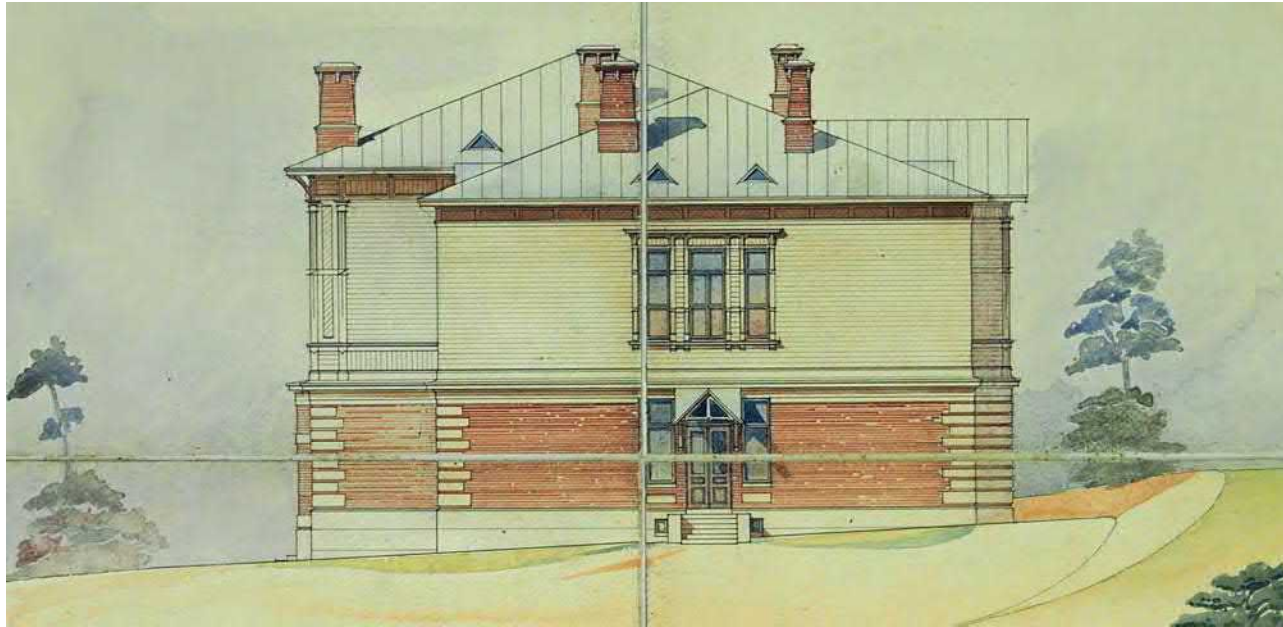
Johtajan asunnon julkisivuissa on muita alueen rakennuksia runsaammin 1800-luvun lopun puuarkkitehtuurille ominaisia koristeaiheita ja poikkipäädyn kaltaisia huvilamaisia piirteitä. Pohjaratkaisussa ei kuitenkaan ole erityistä huvilamaisuutta, länsisivun saliin liittyvä kuisti kooltaan vaatimaton.

Talon länsipuolella, koulun urheilukentän eteläpuolella, oli terrassimainen puutarha, jonka eteläisivulle oli rakennettu jyrkellä maanvastainen kivimuuri.

Kuvat: Kuopion kaupunginarkisto

Rakennus 2, koulu- ja käsityörakennus (nykyinen rakennus A)

Koulurakennuksella oli Granstedtin suunnitelmassa hallitseva asema. Julkisivujen jäsentely ja materiaalit sekä sijainti suhteessa muihin rakennuksiin korostivat sen arvokkuutta.

Rakennus on osin kivirakenteinen: maantasokerroksen seinät ovat puhtaaksimuurattua tiiltä ja keskikäytävän molemmin puolin sijaitsevien käsityövers-
taiden yläpohjat on toteutettu ns. ratakiskoholvilla (valurautakisko-
jen väliin ladotuilla kapeilla ja laakeilla tiiliholveilla). Rakennerratkaisulla on mahdollisesti

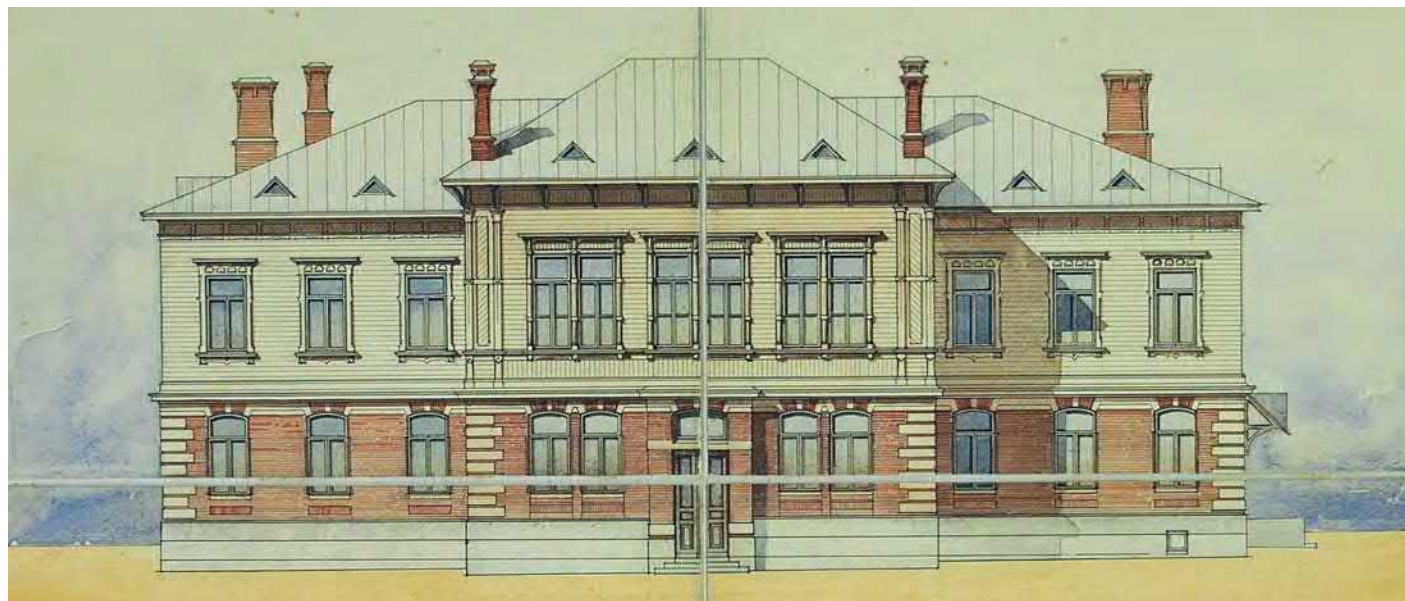
pyritty lisäämään rakennuksen paloturvallisuutta.

Puhtaasti arkkitehtonisia aiheita julkisivuissa ovat päämassan, keskirisaliitin ja porrashuoneen voimakas rustikointi sekä ulkoneva kerroslista. Ylemmän kerroksen julkisivujen artikulointi on niukempaa ja arkkitraavilista kerroslistaan verrattuna vaatimaton.

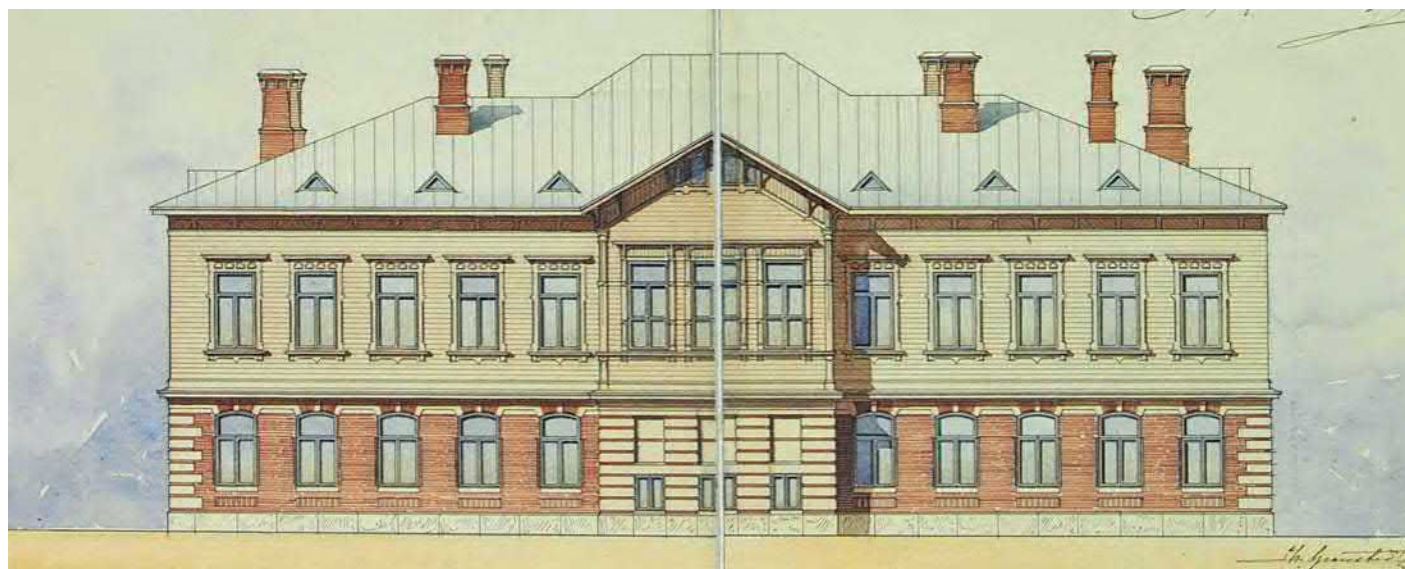
Pohjaratkaisu perustuu molempien kerrosten läpi ulottuvaan keskikäytävään sekä käsityöopetuksen ja muiden aineiden opetuksen sijoittamiseen omiin kerroksiinsa. Sisäänkäynnin järjestäminen sekä pää-

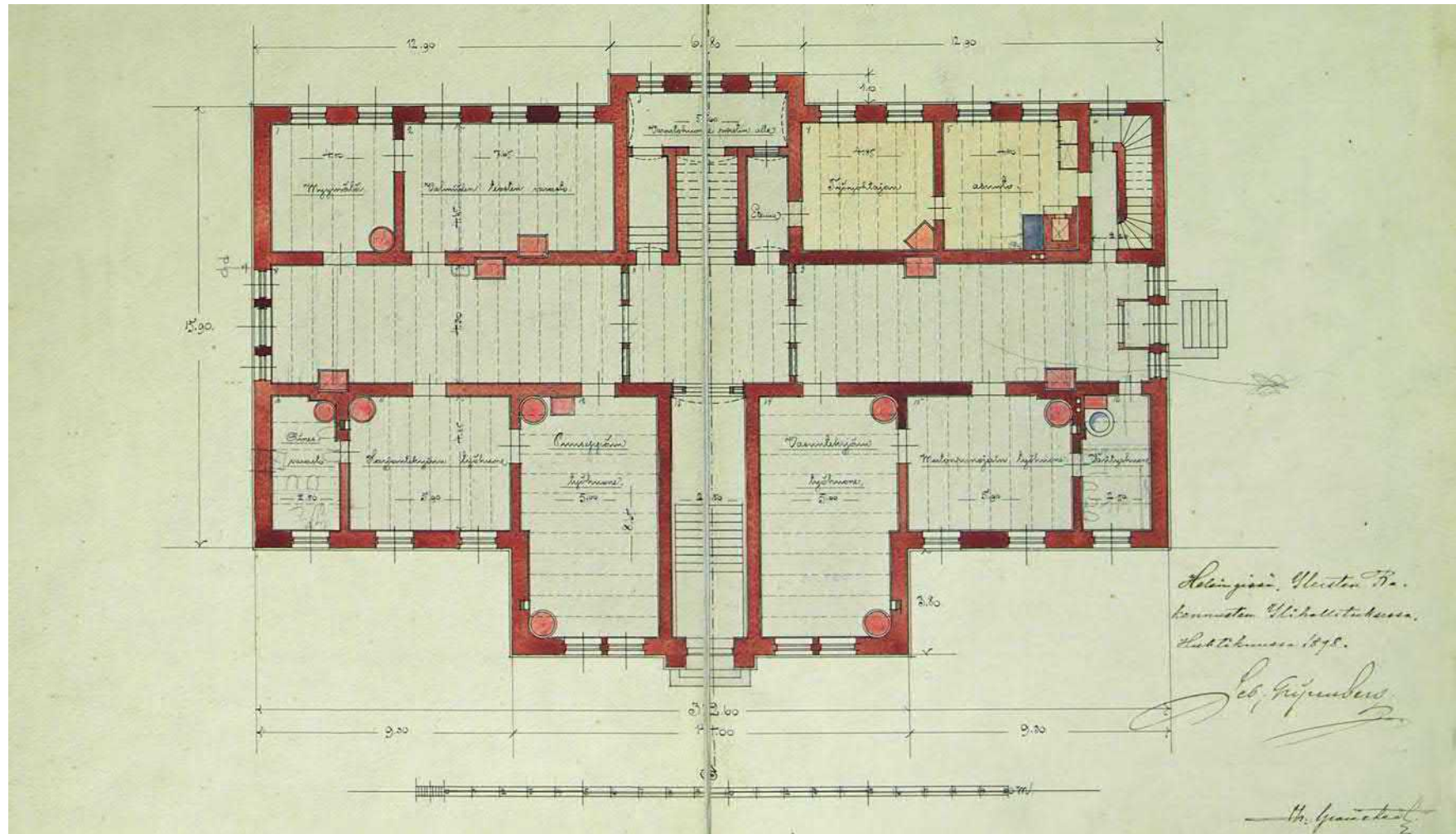
dystä että pääjulkisivun suunnasta ja portaikon sijoittaminen rakennuksen keskilinjalle saattavat olla erityisesti oppilaiden kulkua helpottavia ratkaisuja.

Sisätilojen arkkitehtuuri on säilyneiden rakennusosien ja vanhojen valokuvien perusteella ollut luokkahuoneiden osalta varsin yksinkertaista ja julkisten tilojen (toisen kerroksen Sali, sisäänkäynnit ja pääporras) osalta rikkaammin koristeltua. Salin kasettikatto listoineen ja sisäänkäyntien katokset ovat yhä koulun rakennusten huolitelluimpia yksityiskohtia.

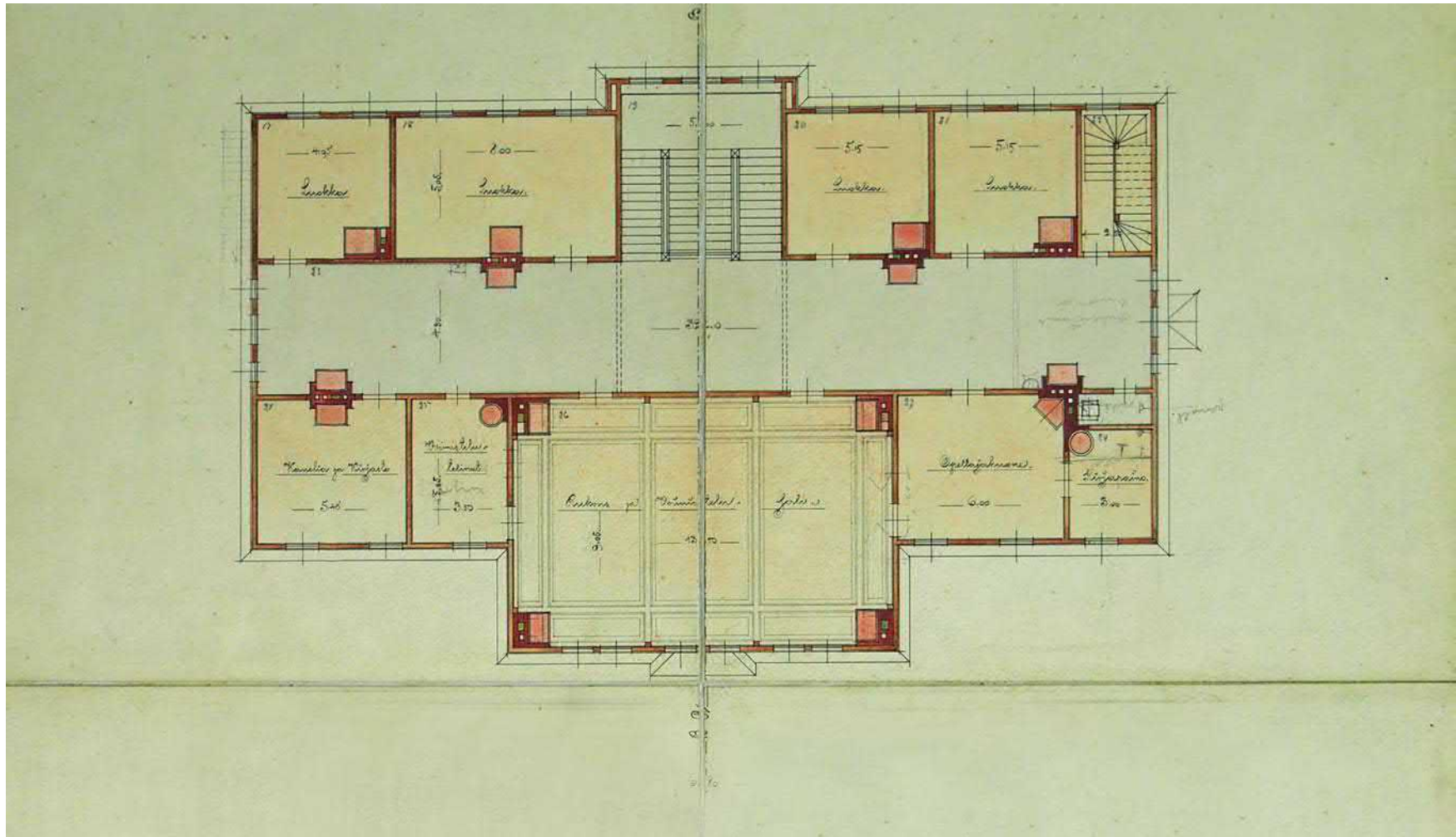

Viereisellä sivulla: koulurakennuksen pohjoispääty. Oikealla: koulurakennuksen julkisivut itään (ylhäällä) ja länteen (alhaalla). Theodor Granstedt 1898. KA

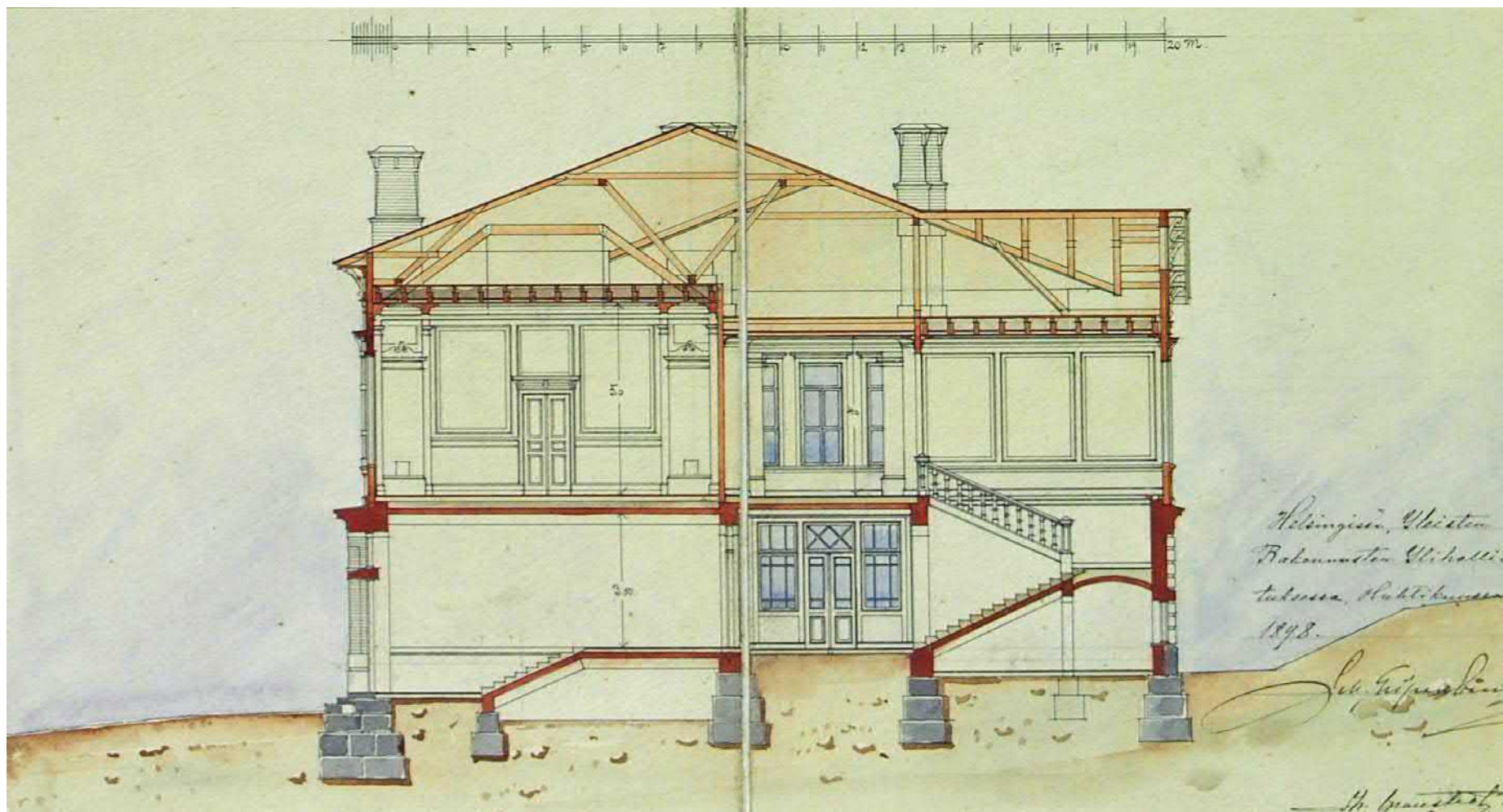

Koulurakennuksen maantasokerroksen pohjapiirros (Theodor Granstedt 1898). Kerros oli kokonaisuudessaan tiilirakenteinen ja sen yläpohjarakenteeksi valittiin rataiskoholvi, jonka kantavat metallirakenteet on merkitty huoneisiin ja käytäville. Rakennuksen itäsivun huoneet oli tarkoitettu käsitöyöpetuksen eri aineille. Keskikäytävän länsipuolella oli myymälä, valmiiden töiden varsato sekä työnjohtajan kahden huoneen laajuinen asunto. KA

Koulurakennuksen toisen kerroksen pohjapiirros (Theodor Granstedt 1898). Keskirisaliittin muodosti koulun suurin huonetila, rukous- ja voimistelusali varustoituneen. Keskikäytävän itäpuolella sijaitsivat lisäksi opettajainhuone, pieni kirjapaino ja koulun kanslia ja kirjasto. Keksiaksellilla olevan leveän porrashuoneen molemmilla puolilla oli kaksi luokkahuonetta. KA

Leikkauspiirustus koulun keskiosan kohdalta. Rinteeseen sijoitetun rakennuksen ensimmäisen kerroksen alapohjat olivat osin maanvaraiset ja sisäiset portaat tukeutuivat muurattuihin holveihin. Toisen kerroksen yläpohja oli puurakenteinen. KA

Päärakennus kuvattuna koillisesta vuonna 1909. Julkisivut toteutuivat Granstedtin suunnitelmien mukaisesti.
Kuva: Viktor Barsolevitch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Koulurakennuksen eteläpuolella oleva urheilukenttä vuonna 1913, taustalla internaattirakennus. Näkymä on pysynyt lähes samanlaisena sadan vuoden ajan; kenttä on ruohottunut ja pylvääät ja telineet poistuneet. Kuva: Viktor Barsolevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Päärakennuksen voimistelu- ja rukoussali vuonna 1902. Pintamateriaalit vastasivat luokahuoneiden sisäverhouksia ja sähkövalaistus oli vastaavalla tavalla vaatimaton. Urku-fasadi ja lähes monumentaaliset kaakeliuunit olivat juhlallisempia sisutuksen osia. Kuva: Viktor Barsolevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Koulurakennuksen toisen kerroksen luokkahuone vuonna 1913. Kiinteä sisustus on koruton, kuten muissakin koulun rakennuksia esittävässä kuvissa. Kuva: Viktor Barsolevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Koulurakennuksen toisen kerroksen luokkahuone vuonna 1913. Sama luokkahuone näkyy myös vuonna 1902 otetussa kuvassa (sivu 9), jossa kalusteet ovat erilaisessa järjestyksessä. Takaseinällä rintapanelin yläpuolella olevassa kohokuvataulussa on koulun asemapiirros ja internaattirakennuksen pohjakaava. Kuva: Viktor Barsolevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Rakennus 3, internaattirakennus (nykyinen rakennus B)

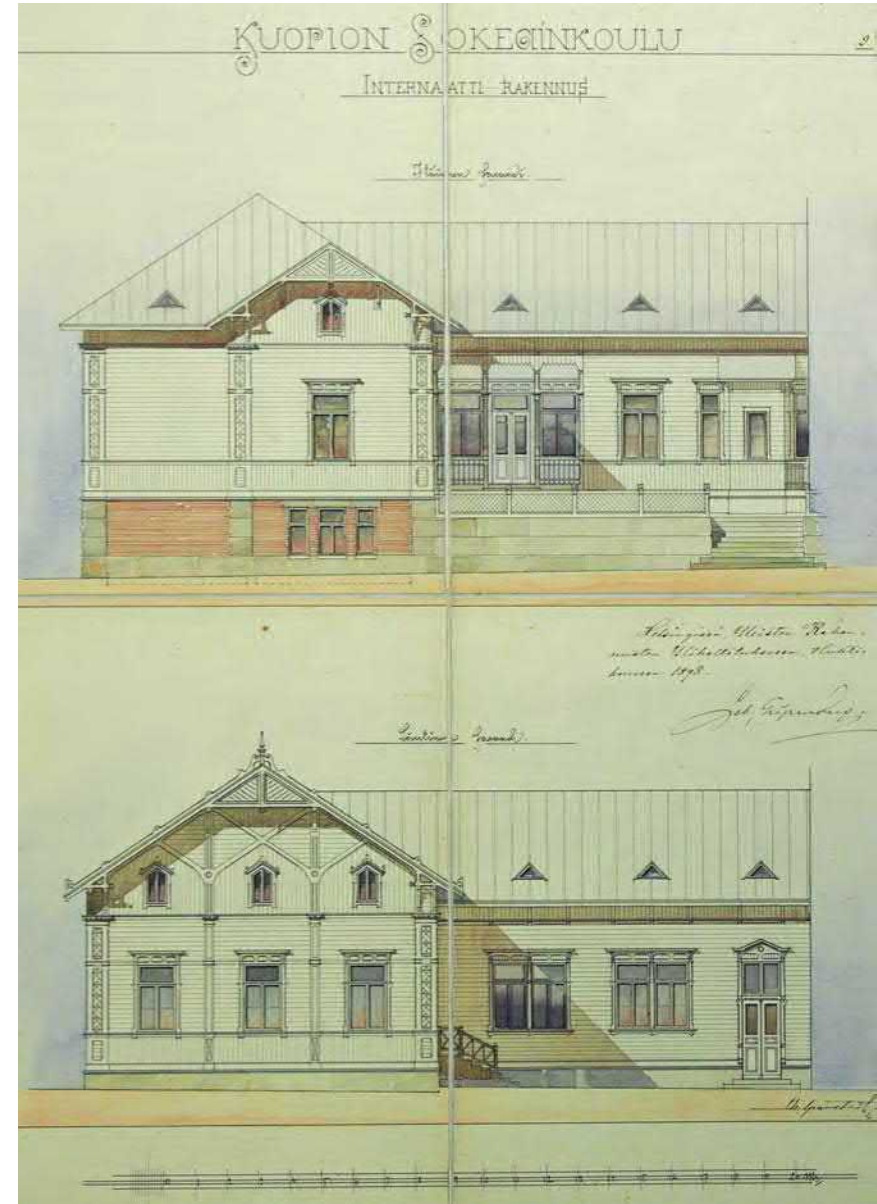
Korttelin keskelle sijoitettu internaattirakennus, oppilasasuntola, mitoitettiin 52 oppilasta varten. Tilankäyttö oli tehokasta ja asuntolassa oli koulun toiminnan alkuvaiheessa todennäköisesti ahdasta, kun vuosittainen oppilasmäärä kohosi yli kuuteenkymmeneen.

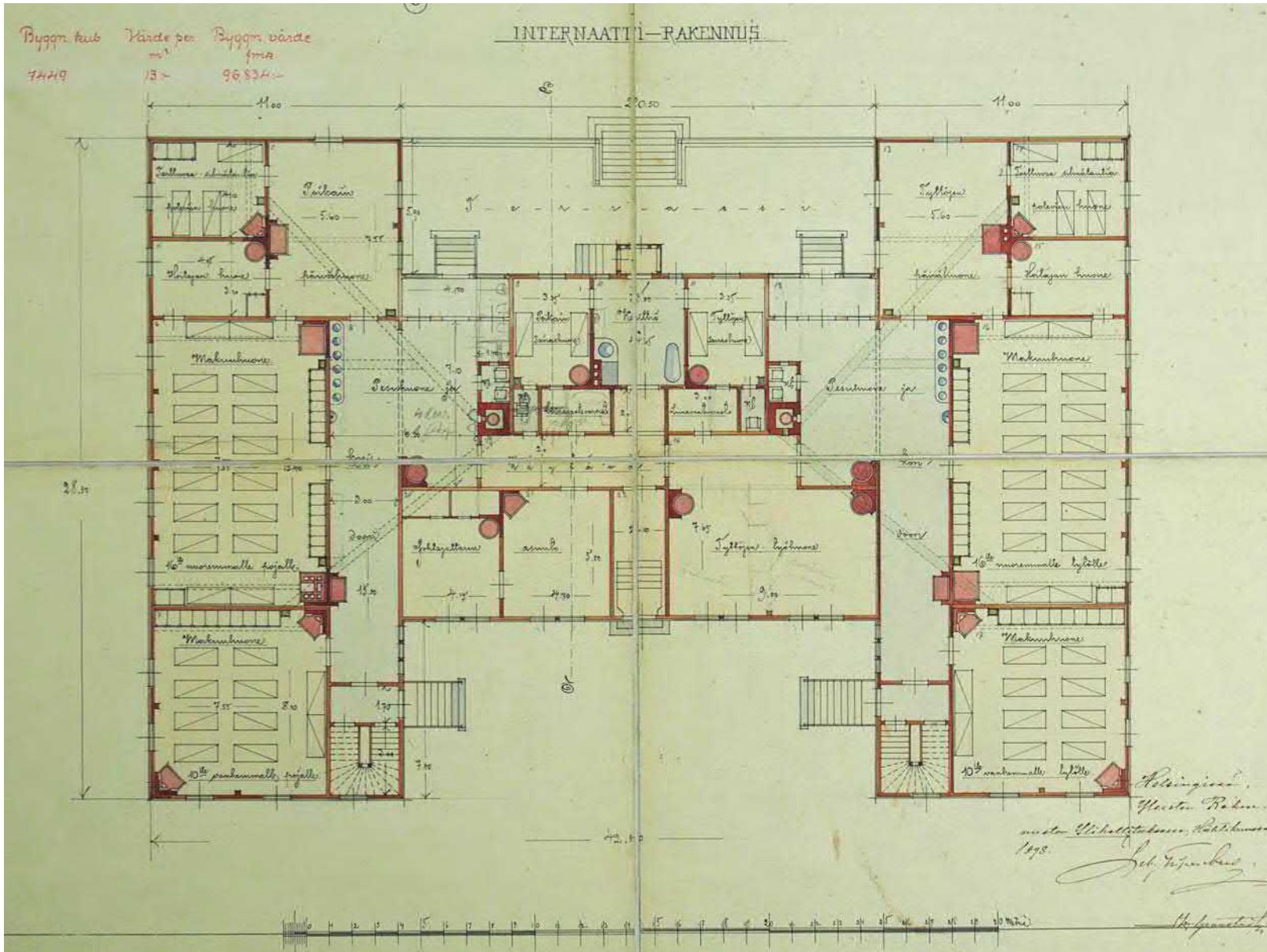
Yksikerroksinen ja hirsirunkoinen internaattirakennus oli sekä pohjakaavaltaan että julkisivuiltaan symmetrinen. Poikien ja tyttöjen osastot olivat pohjakaavaltaan toistensa peilikuvia: kummassakin makuuhuoneet kuudelletoista nuoremmalle ja kymmenelle vanhemmalle oppilaalle, käytävä, joka toimi samalla pesuhuoneena, hoitajan huone sekä tarttuvia silmätauteja potevien huoneet. Muiden hygieniatilojen järjestely ei kokonaisuudessaan käy ilmi suunnitelmasta, mutta rakennuksessa oli ilmeisesti yksinkertainen sisäinen viemärointi.

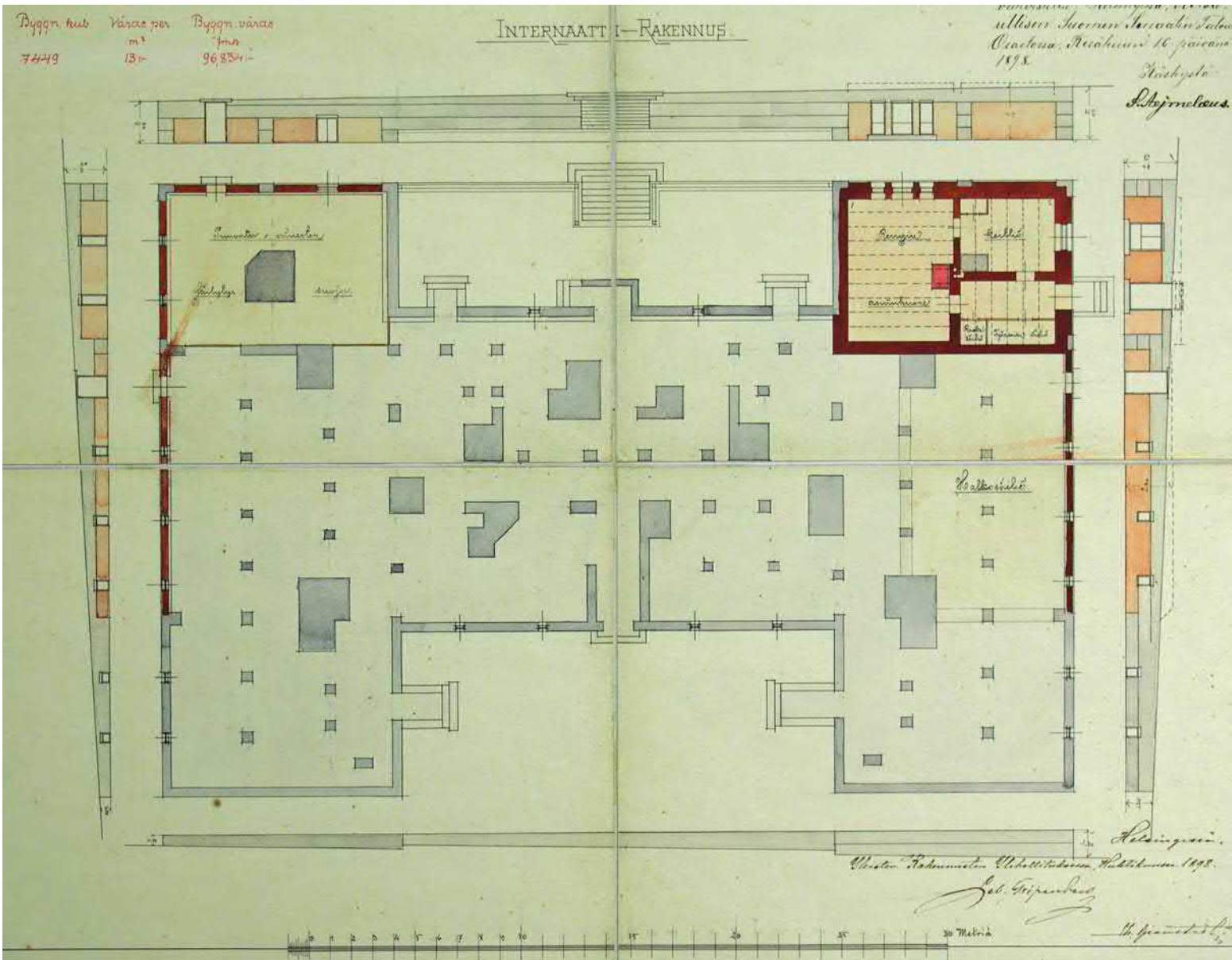
Osastoja yhdistävään poikkisiipeen oli sijoitettu asuntolan johtajattaren asunto, tyttöjen työhuone ja liinavaatevarastot. Poikien ja tyttöjen sairashuoneet sijaitsivat poikkisiiven keskiosassa, jossa ne oli erotettu asuntolan muista tiloista ja varustettu erillisellä tuulikaapilla ja ulko-ovella.

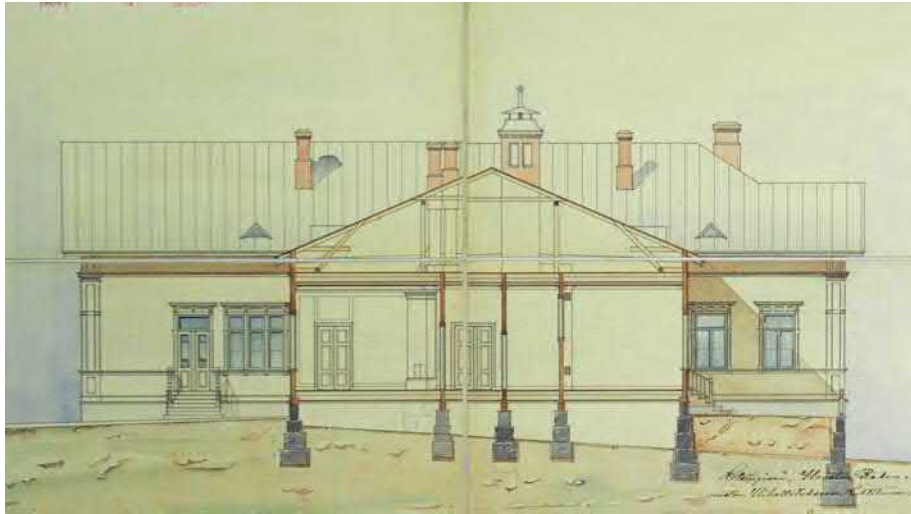
Asuntolasiipien väliin rakennuksen itäisivulle sijoitettiin aidattu terassi. Koulun päärakennusta vastapäätä länsipuolella olivat asuntolan kolme sisäänkäyntiovea (poikien ja tyttöjen osastoille sekä poikkisiipeen). Korkean ryömintätilan itäisivulle sijoitettiin kellarikerrokseen varastohuone ja rengin asunto.

Kuvat oikealla ja viereisellä sivulla: internaattirakennuksen julkisivupiirros ja ensimmäisen kerroksen pohja. Theodor Granstedt 1898. KA

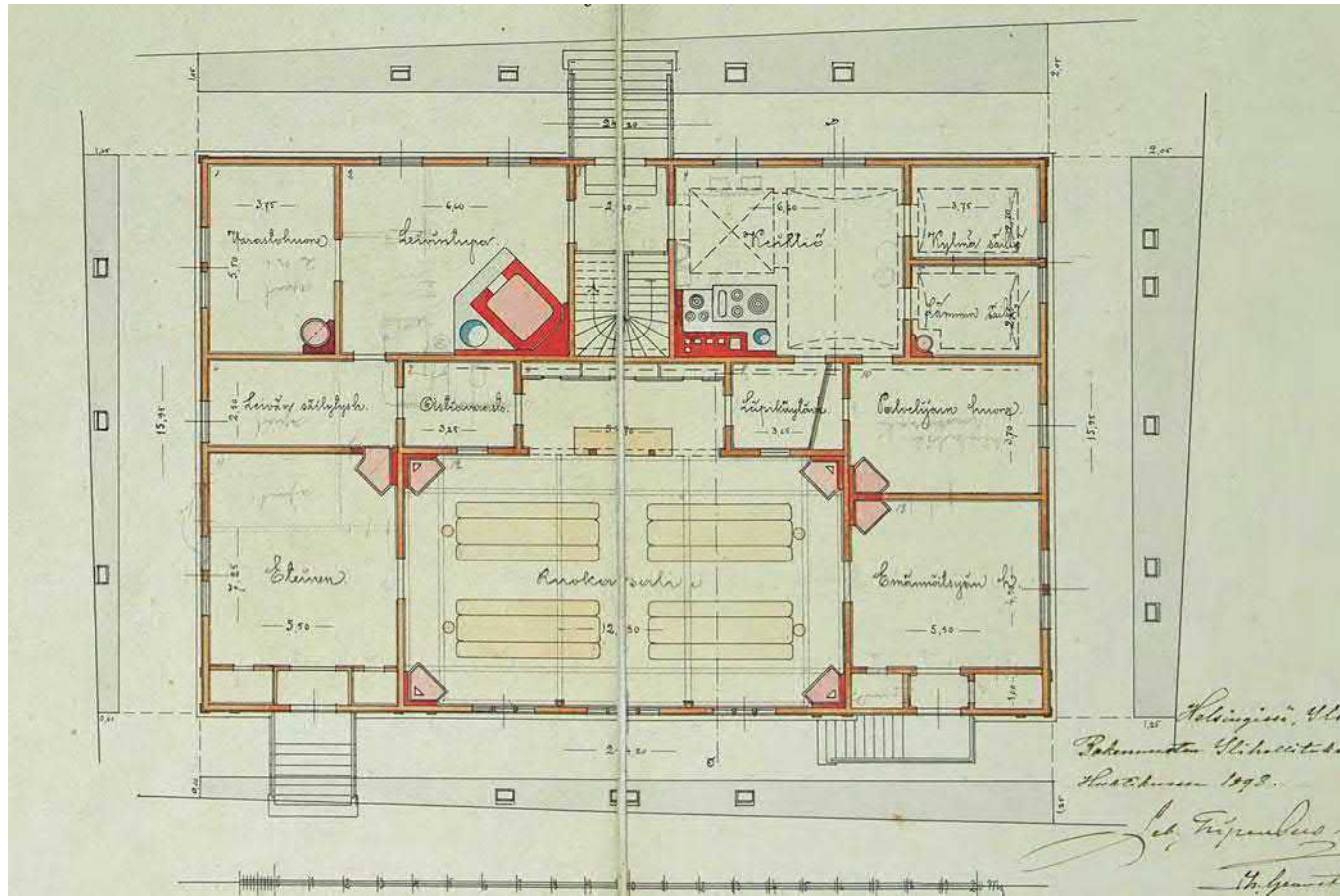
Viereinen sivu: internaattirakennuksen ryömintätilan pohjapiirros, Theodor Granstedt 1898. Rakennuksen perustukset suunniteltiin huolellisesti ja niiden tuulettuminen varmistettiin useilla pohjois- ja eteläseinille avatulla tuuletusaukolla. KA

Tämä sivu, vasemmalla ylhäällä: internaattirakennuksen poikkileikkaus Granstedtin piirustuksista. Itäsivun terassi toteutettiin maatäytöllä. KA

Oikealla ylhäällä: tyttökokous sokeainkoululla vuonna 1911, ryhmäkuva terassilla. Rakennus toteutettiin yksityiskohdiltaan Granstedtin suunnitelmien mukaisena. Kuva: Viktor Barsokevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

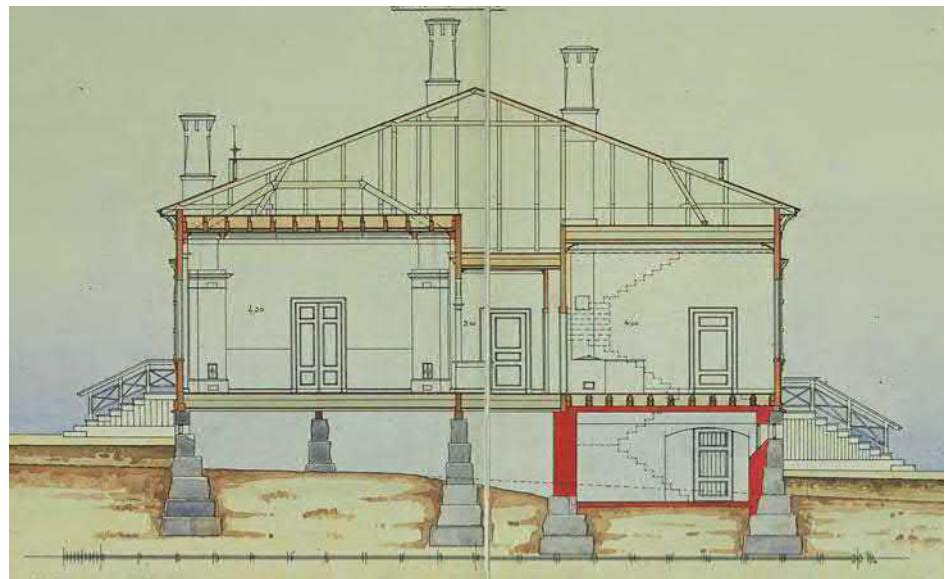
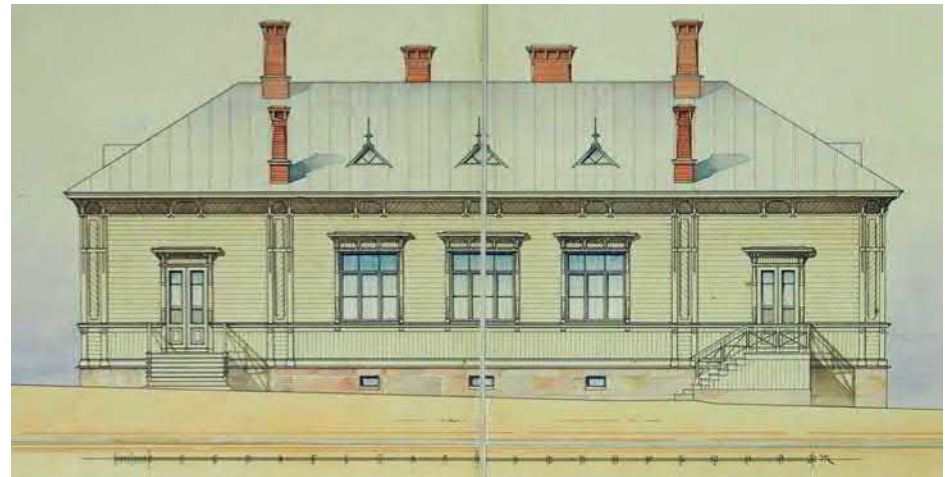
Vasemmalla alhaalla: nuorempien tyttöjen makuuhuone vuonna 1913. Vuoteet on sijoitettu tiheämmin kuin suunnitelmissa ja sisustuksen muotoaiheet ovat yhtä niukat kuin opetustiloissa. Kuultokäsitelyjen seinäpaneelien sijasta makuuhuoneissa on ainoastaan maalattuja pintoja. Ikkunoiden T-karmin yläruutu on ollut ns. terveysikkuna, jonka mekanismi on näkyvissä ikkunaverhon takana. Kuva: Viktor Barsokevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Rakennus 4, ruokala (nykyinen rakennus C)

Ruokala oli internaattirakennuksen tavoin yksikerroksinen, lautaverhottu ja hirsirunkoinen. Korkeaan kivijalkaan oli sijoitettu muutamia holvattuja varastohuoneita keittiön alapuolelle, muilta osin ryömintätila oli tyhjä. Pohjaratkaisu rakentui suuren ruokasalin ympärille: eteistilat, henkilökunnan huoneet ja keittiö aputiloineen ympäröivät salia

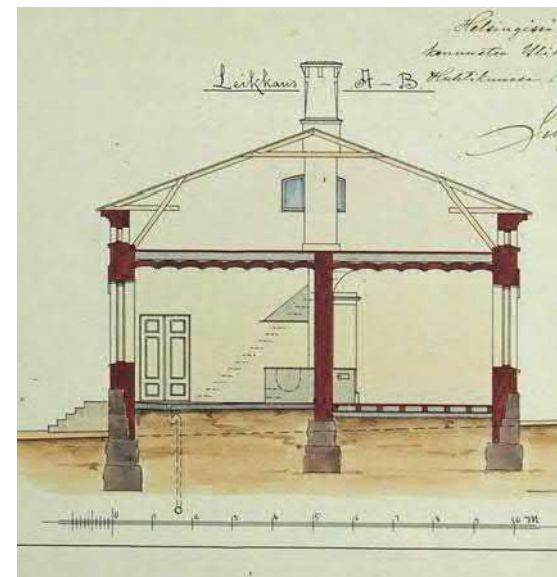
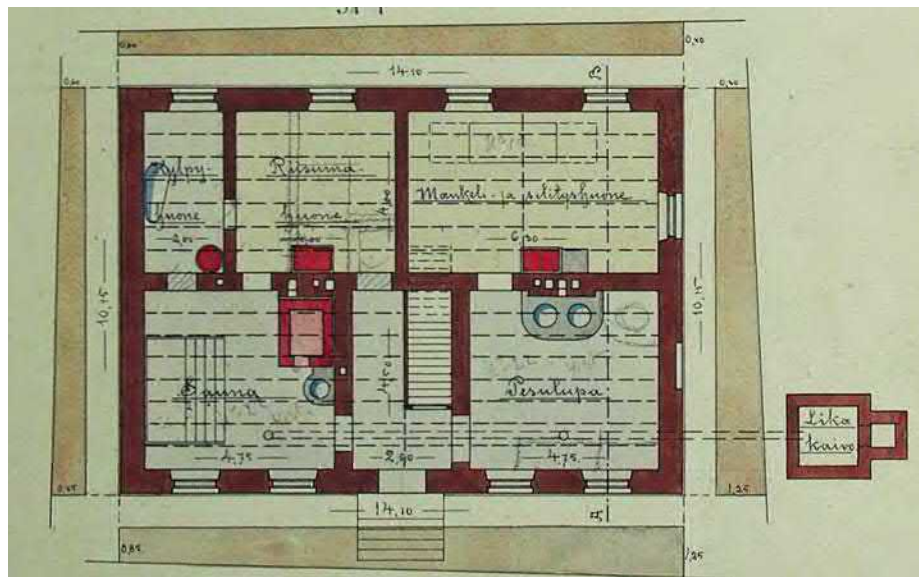
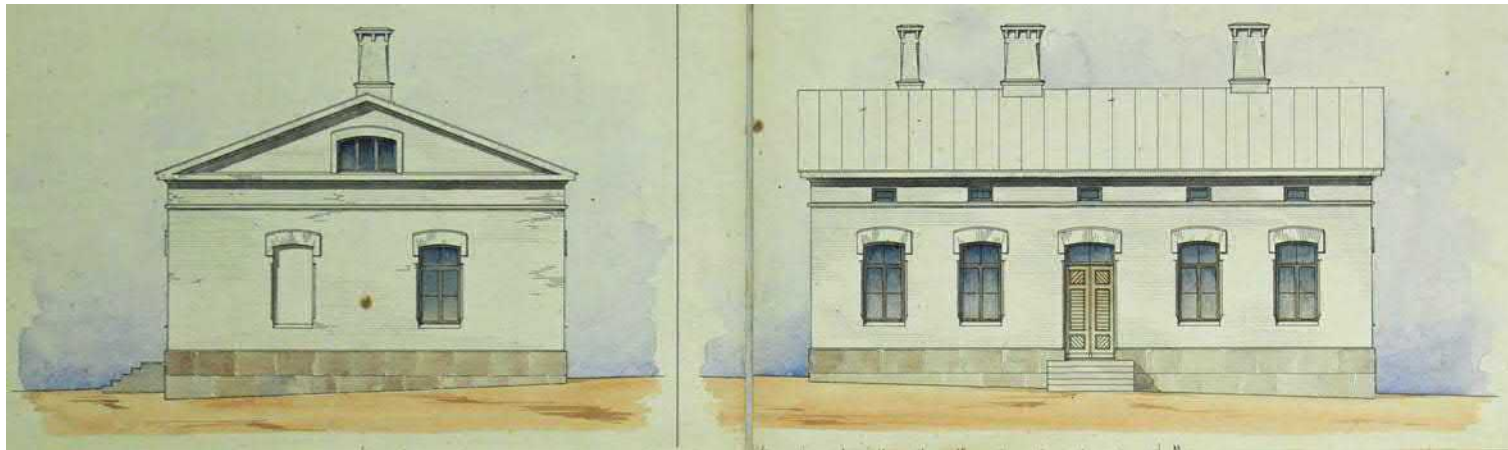
kolmelta sivulta. Itäisivulle sijoitettiin keittiön viereen leivintupa suurine uuneineen ja omine varastoineen. Oppilaiden, emännöitsijän ja ruokalan muun henkilökunnan kulkureitit erotettiin toisistaan ja varustettiin erillisillä sisäänkäynneillä.

Viereinen sivu, tällä sivulla ylhäällä ja alhaalla oikealla: Granstedtin laatima ruokalan pohjapiirros sekä julkisivu- ja leikkauspiirustukset vuodelta 1898. KA

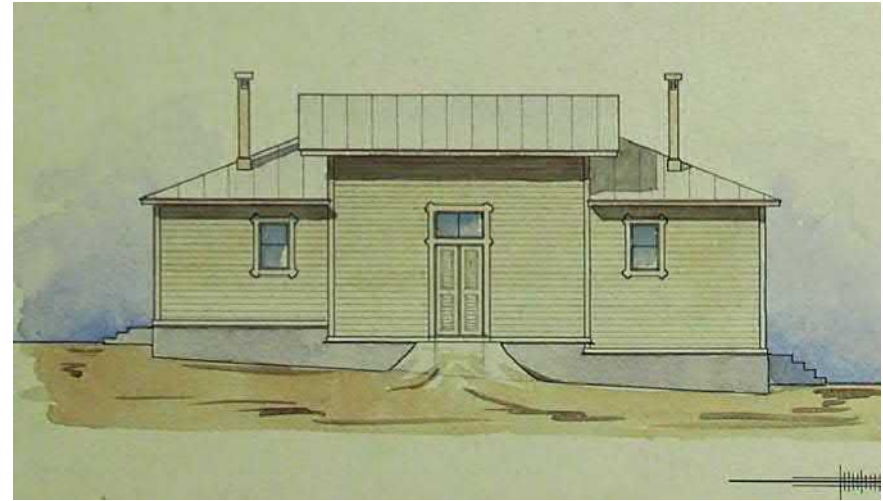
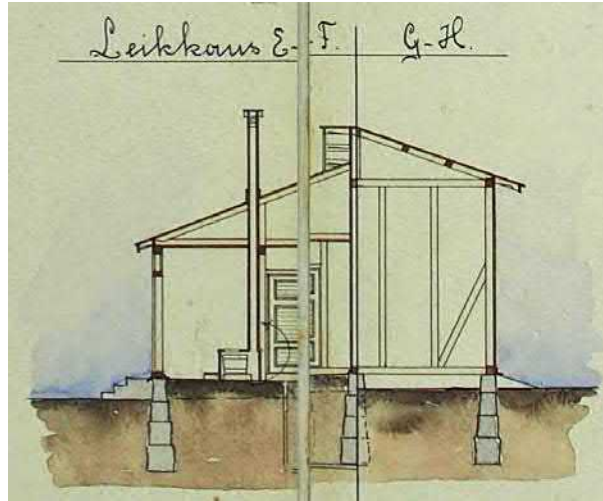
Alhaalla vasemmalla: ruokasali kuvattuna pohjoispäädyn puolelta vuonna 1913. Seinien ja katon värisävyt ovat olleet voimakkaammat kuin internaattirakennuksessa. Kuva: Viktor Barsokevitsch, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Rakennus 5, sauna ja pesutupa (nykyinen rakennus F)

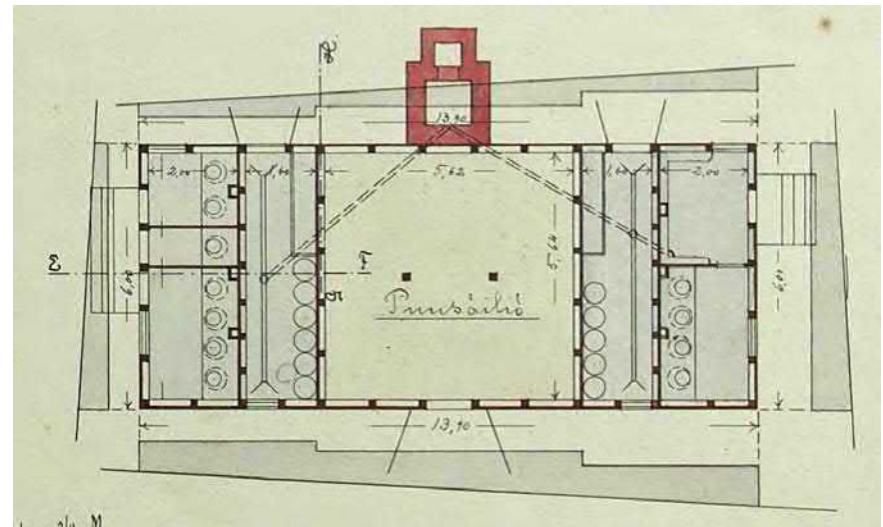
Sauna- ja pesularakennuksen piirustukset, Theodor Granstedt 1898. Rakennuksen tilankäyttö oli tehokasta: sisäänkäynnin vasemmalla puolella olevat tilat muodostivat saunaosaston, oikealla puolella olevat pesulan. Leikkaus- ja pohjapiirustusten perusteella lattiakaivolla varustetuissa huoneissa (sauna ja pesutupa) oli maanvarainen alapohja, muissa rossipermanto ja hyvin matala tuuletusväli. KA

Rakennus 6, ulkokuoneen rakennus (nykyinen rakennus E)

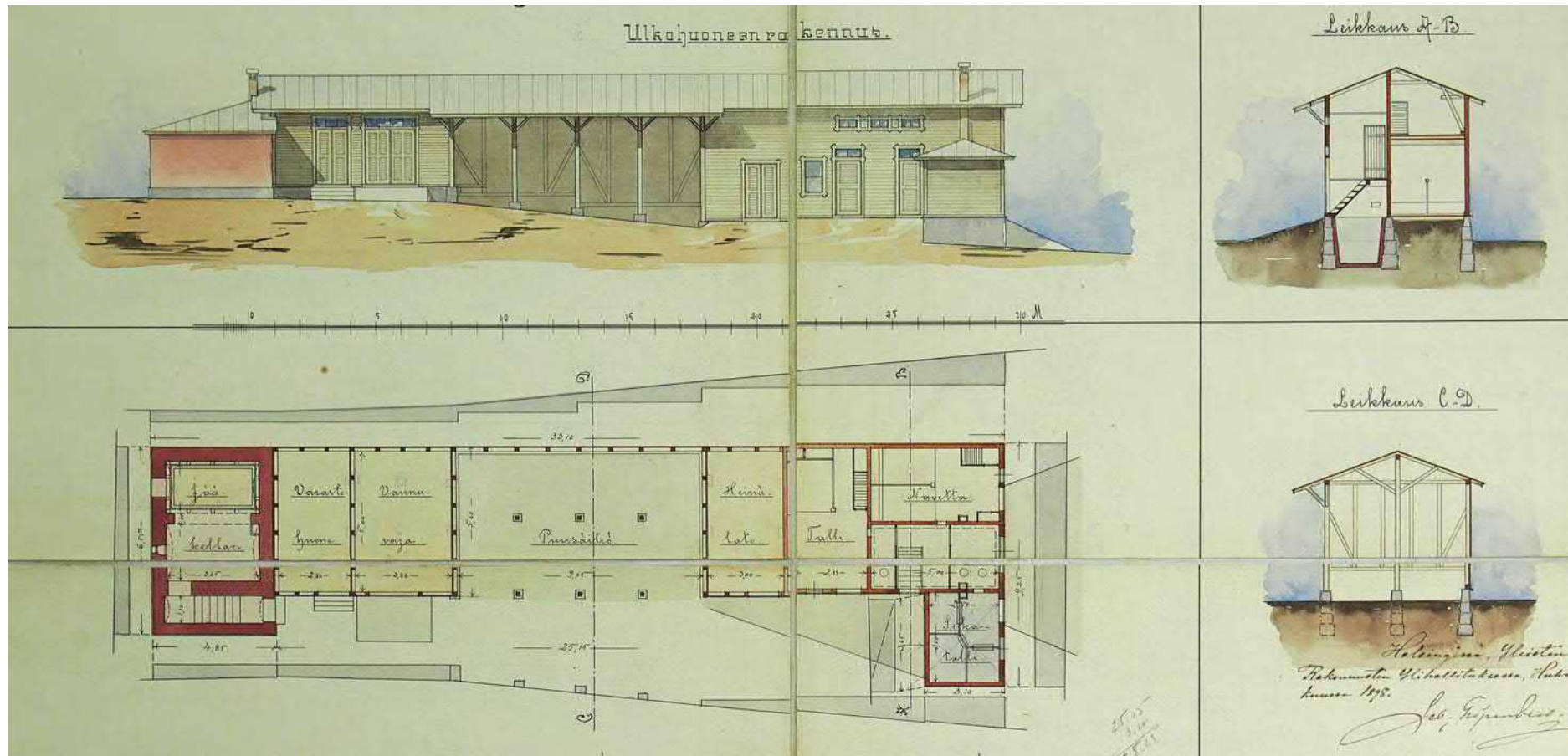
Rakennukset 5 ja 6 kuuluivat tontin pohjoissivun talousrakennuksiin. Rakennus F (viereinen sivu), jossa sijaitsivat koulun sauna ja pesutupa, oli tontin ainoa kokonaan kivirakenteinen rakennus. Myös ensimmäisen kerroksen yläpohjassa käytettiin todennäköisesti paloturvallisuussyistä nk. rataiskoholvia. Julkisivupiirustuksien perusteella ulkoseinät oli mahdollisesti tarkoitus rapata ja maalata, mutta ne jäivät kuitenkin tiilipintaisiksi.

Rankorakenteiden ja lämmittämätön käymälä- ja liiterirakennus muodostui alkuperäisessä asussaan kahdesta mittavasta ulkokuoneesta, joiden välissä oli puuvarasto. Vaakalaudoituksella verhotut julkisivut olivat tyyliltään lähellä viereistä internaattirakennusta, mutta niiden koristelu oli niukempaa.

Käymälärakennuksen piirustukset, Theodor Granstedt 1898. Selitystekstit puuttuvat, mutta keskellä olevan puuvaraston oikealla puolella on ilmeisesti ollut poikien käymälä ja vasemmalla puolella tyttöjen ja henkilökunnan käymälät. Jätevedet koottiin Killisenkadun puolella olleeseen likakaivoon. KA

Rakennukset 7 ja 8, ulkokuoneen rakennus ja jääkellari (purettu 1976)

Sokeainkoulun asemapiirroksen rakennuksen 8 kohdalle merkitty selitys ”ulkokuoneen rakennus” on harhaanjohtava: käymälät olivat pieniä ja suurimman osan ulkorakennuksen pinta-alasta veivät puuliiteri, varastot, heinälato ja vaunusuoja. Rakennuksen

itäpäässä olivat vierekkäin talli, pieni navetta ja ”sikatali”, joten koululla pystyttiin tuottamaan ainakin osa oppilaiden ja henkilökunnan tarvitsemista ruokatarvikkeista.

Pitkänomainen rakennus oli keskiosaltaan rankora-

kenteinen ja vaakalaudoituksella verhottu. Rakennuksen itäpäättyyn liittyi pienikokoinen muurattu jääkellari. Rakennukset purettiin sokeainkoulun toiminnan loppumisen jälkeen tilapäisten asuntoparakkien tieltä vuonna 1976.

Näkymä internaattirakennuksen kuistilta kohti Kallavettä vuonna 1909. Koulun tontti on puutarhamainen ja huolellisesti hoidettu. Vuorelan korttelin talot eivät vielä peitä maisemaa kokonaan. Kuva: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo / Viktor Barsokevitsch.

Sokeainkoulu toiminnassa

Teksti perustuu suureksi osaksi Aatu Moilasen opinnäytteeseen ”Otetaan vastuu omista asioista, Suomen sokeainkoulut kansakoululaitoksen rinnalla vuosina 1865-1939”

Koulun muuttaessa uusiin tiloihin syksyllä 1900 oppilasmäärä oli 54 ja lukuvuonna 1904–05 peräti 63. Vuoden 1904 asetuksen mukaan sokeainkoulutukseen kuului valmistava luokka ja kaksi koululuokkaa (kumpikin kaksivuotisia) sekä nelivuotinen työosasto. Kuopion sokeainkoulun lukuvuoden 1906–07 oppikurssit olivat jokseenkin samat kuin vastaavan ajankohdan oppikurssit Helsingin koulussa. Molemmissa sokeainkouluissa käytettiin kansakoulua varten hyväksytyjä oppikirjoja. Lukemisessa oli kuitenkin oma Sokeain Lukukirja – Läsebok för Blinda. Molemmilla kouluilla oli tähän aikaan oma pistekirjapaino, jossa koulut voivat painolevyjä vaihtamalla valmistaa oppikirjoja.

Havainto-opilla oli merkittävä asema alaluokkien opetuksessa. Kuopion koulussa havainto-oppia oli neljä viikkotuntia sekä yksi tunti havainto- ja laulu-leikkejä toiselle luokalle asti. Ensimmäisellä, valmistavalla luokalla opetuksen kohteena olivat koululuokka ja siinä olevat esineet, vuodenajat ja ajoneuvot sekä kotieläimet. Toisella luokalla kohteena olivat kasvit, tavallisimmat puut ja viljelykasvit, ruoka- ja maustekasvit sekä niiden käyttäminen, lisäksi kiennäisaineet ja luonnonilmiöt.

Laulua ja soittoa harjoittelivat alimmat luokat viikossa yhden tunnin ajan. 3. – 5. luokat harjoittelivat kolmi- ja neljäänistä kuorolaulua yhden tunnin ja

säveltapailua yhden tunnin viikossa Brailleen nuottijärjestelmän avulla. Pianonsoitossa annettiin opetusta kolmelle pojalle kullekin yksi tunti viikossa. Urkujensoitossa sai opetusta kaksi ja torvensoitossa kuusi poikaa kaksi tuntia viikossa.

Muovailussa valmistettiin ensimmäisellä luokalla savesta palloja, lieriöitä, kuutioita ja helpompia esineitä mallien mukaan. Toisella luokalla muodosteltiin kasvien lehtiä sekä erilaisia pieniä esineitä. Käsitöissä tytöt valmistivat erilaisia asusteita ja käyttötekstiilejä virkkaamalla, kutomalla ja neulomalla. Pojat valmistivat erilaisia harjoja, korihuonekaluja, kuten tuoleja, sohvia, pöytiä, pieniä veistoesineitä sekä tekivät kori- ja mattotöitä. Tuotteiden markkinomiseksi järjestettiin koulun puolesta myyntitilaisuuksia näyttelyiden ja toritapahtumien yhteydessä eri puolilla maata. Ylimääräisenä aineena yläluokkien tytöille opetettiin hierontaa ja yhdelle tytölle myös puhelinvaihteen hoitamista.

Eri-ikäisten oppilaiden asuminen pienissä asuntolatilaisissa aiheutti ongelmia; oppilas, joka tuli kouluun 8-vuotiaana, pääsi koulusta 18-vuotiaana. Koulussa oli sekä lapsia että aikuisia naisia ja miehiä, jotka olivat tyytymättömiä asuntolan järjestyssääntöihin. Koulun johtajana alkuvuosina toimineen Kosti Lyytikäisen mielestä tuli pyrkiä siihen, että iäkkäämmät oppilaat sijoitettaisiin asumaan koulun ulkopuolelle.

Koulu sai oman kirjapainon senaatin vuonna 1903 myöntämän 3 000 markan ylimääräisen määrärahan turvin. Kirjojen painaminen työllisti kaksi koulun entistä heikkonäköistä tyttöoppilasta. Kirjojen sitominen tapahtui aluksi kirjapainossa, mutta vuonna 1905 oppilaat lähetettiin kirjansidontaoppiin, jossa he edistyivät siinä määrin, että pystyivät itsenäisesti hoitamaan kirjojen sidonnan. Lukuvuonna 1904–05 valmistui 310 eri Raamatun osaa ”sokein kirjaimilla”. Valmistuneista kirjoista osa lähetettiin Helsingin sokeainkoululle.

Koulun vuosikertomukset sisältävät yleensä vain luettelonomaiset tiedot voimistelunopetuksen sisällöstä, joka pysyi samanaikaisena vuodesta toiseen. Oppilaiden vapaa-ajan liikuntaharrastukset liittyivät lähinnä keilailuun, mäenlaskuun ja kävelyyn.

Koulupäivät muodostuivat pitkiksi. Jos aamupäivällä oli teoriaopetusta ja iltapäivällä käsitöitä, saattoi päivän pituudeksi tulla yli yhdeksän tuntia. Ammattiopetuksen erottamista sokeainkoulun varsinaisesta opetuksesta esitettiin ensimmäisen kerran vuonna 1934, mutta päätös asiasta syntyi vasta vuonna 1961. Sisäoppilaitosmaista opetusta alettiin vieroksua 1960-luvun kuluessa. Kuopion sokeainkoulu lakkautettiin elokuussa 1972, ja sen toiminta jatkui Jyväskylään perustetussa näkövammaisten koulussa.

Lapsia sokeainkoulun pihalla 1909, kuva Viktor Barsokevitsch. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo.

Koulun ympäristön kaupunkirakenteen kehitys 1900-luvulla

Flodbergin mäen rakennuskantaan kuuluivat 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen ajan ainoastaan sokeainkoulun rakennukset ja viereisen ns. Vuorelan korttelin kaksi asuintaloa. Nykyinen asuinalue koulun pohjois- ja itäpuolella alkoi rakentua 1920-luvun alussa.

Linnapellon pientalojen rakentaminen oli osa ensimmäisen maailmansodan jälkeistä sosiaalista asuntotuotantoa Suomessa. Vaikeaa asuntopulaa pyrittiin lievittämään tehokkaalla rakentamisella, josta Kuopiossa vastasi vuonna 1918 perustettu yleishyödyllinen rakennusosakeyhtiö pienasuntorakennuslautakunnan ohjauksessa.

Koulun lähialueen katuverkko muotoutui 1900-luvun alussa laadittujen palstoitussuunnitelmien ja vahvistamatta jääneiden asemakaavojen mukaisesti. Kaupunkirakenne perustuu vuonna 1920 pidetyssä asemakaavakilpailussa toisen palkinnon voittaneen Martti Välikankaan asemakaavaehdotukseen, joka ei kuitenkaan päätenyt vahvistetuksi asemakaavaksi.

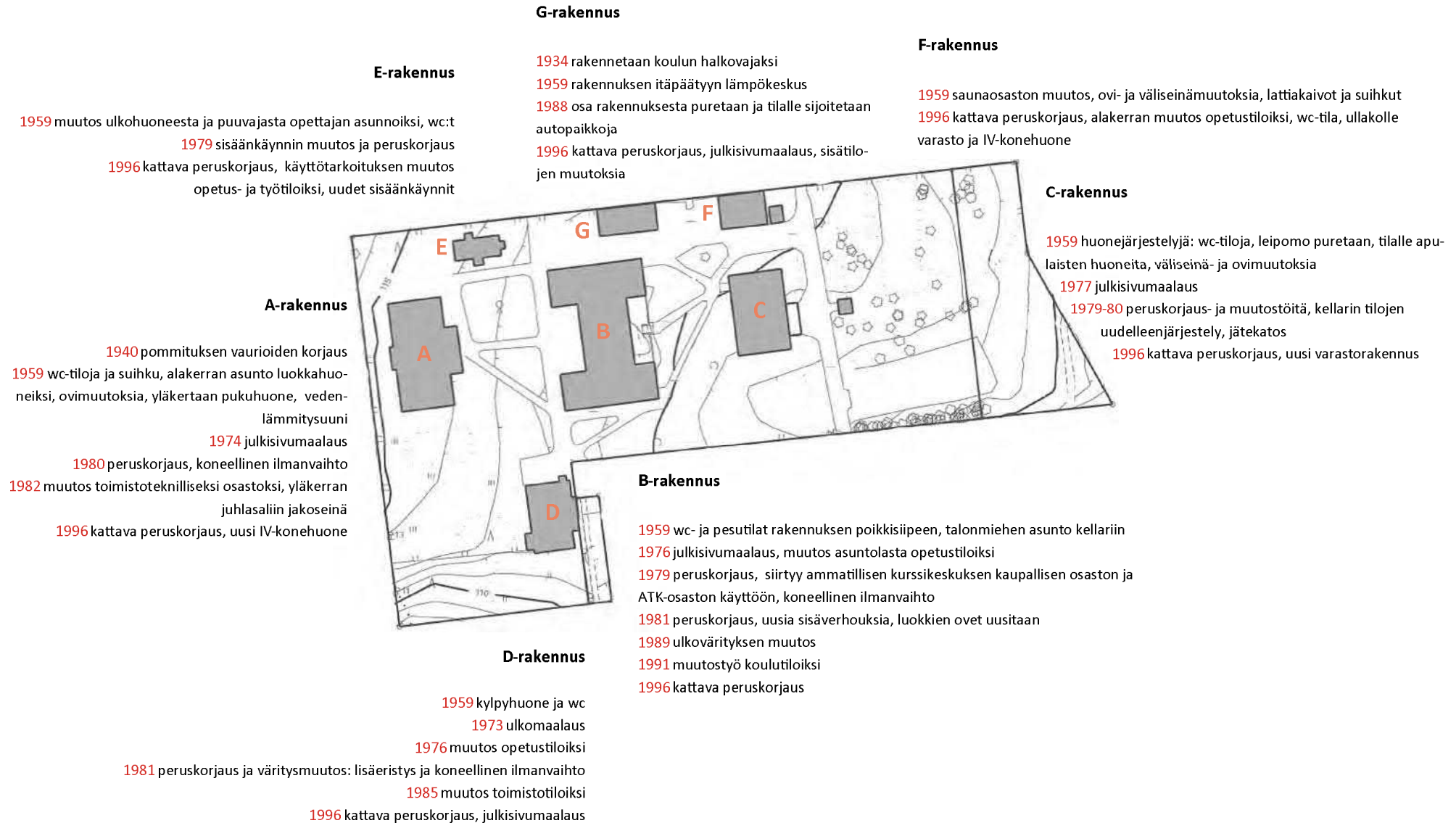
Koulun lähiympäristön pientalot, jotka rakennettiin vuosien 1921 ja 1924 välillä, muodostavat mittakaavallisesti ja tyylillisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Alueen asemakaava vahvistettiin vuonna 1936 kaupunginarkkitehti Juho Nykäsen ehdotuksen pohjalta.

Linnapellon alueen asemakaavaa on uudistettu useita kertoja; merkittävin oli professori Otto I. Meurmanin vuonna 1945 laatima kaava. Linnapellon alueella nykyisin voimassa olevat asemakaavat on vahvistettu vuosina 1982 ja 1983. Koulun ympäristö rakennuskanta ei 1920-luvun jälkeen ole merkittävästi muuttunut. Killisen-, Gottlundin-, Kalevalan- ja Päivärinteenkatujen rajaamat korttelit 1 ja 2 ja sokeainkoulun alue sisältyvät vuonna 2009 valmistuneeseen luetteloon valtakunnallisesti merkittävistä kulttuuriympäristöistä.

Ylhäällä vasemmalla: osa kaupungin asemakartasta vuodelta 1925. Ylhäällä oikealla ja viereisellä sivulla: Korttelin rehevällä puustolla on olennainen osa Vuorelankadun ja Killisenkadun (aikaisemmat Sokeainkatu ja Sokeainkoulunkatu) katumiljöötä.

Muutoksia

Korttelin rakennuksiin 1900-luvun kuluessa tehdyt muutokset painottuvat 1950-luvun lopulle ja 1970-luvun puolivälistä alkavalle ajanjaksolle. Pienempiä huoltokorjauksen luonteisia kunnostustöitä ehdittiin ensimmäisten viidenkymmenen toimintavuoden aikana tehdä useita kertoja, mutta ne eivät aiheuttaneet olennaisia muutoksia rakenteisiin.

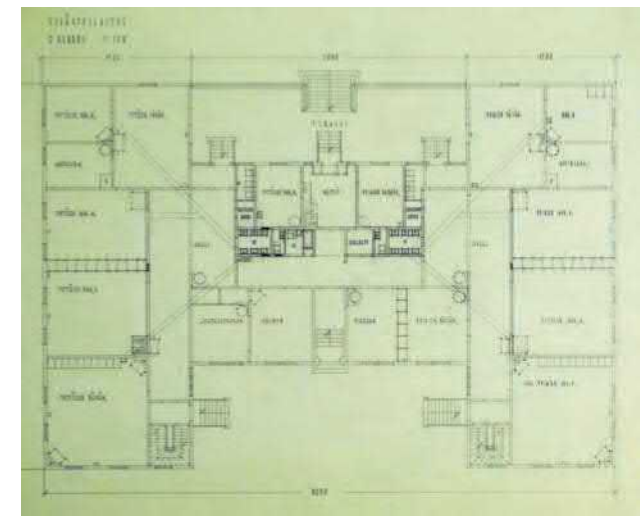
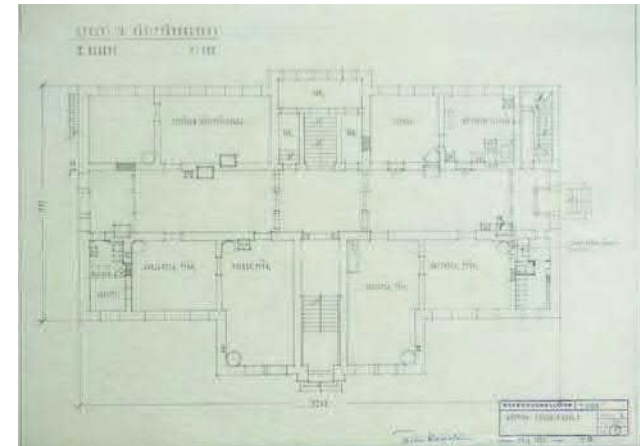
Vuoden 1959 peruskorjaus (rakennushallitus / Toimi Hämäläinen) liittyi rakennusten varustetason parantamiseen. G-rakennuksen itäpäätyyn sijoitettiin lämpökeskus, joka palveli koko koulua. Samalla rakennettiin myös viemärit, sillä uudet wc- ja pesutilat sisältyivät eri yhdistelminä rakennusten A-F korjaussuunnitelmiin. Uudistusten seurauksena purettiin lähes kaikki lämmitysuunit. E-rakennus, joka oli ollut koko koulun käytössä oleva ulkokuone, jalostettiin asuinrakennukseksi. Tontin itäosan talli- ja liiterirakennus pysyi vielä paikallaan vuoteen 1976 saakka. Rakennuksissa tehtiin myös huonetilajärjestelyjä: A-rakennuksen asunto poistettiin ja korvattiin luokkahuoneilla, C-rakennuksen leipomo muutettiin henkilökunnan huoneiksi.

1970-luvun muutokset seurasivat koulun käyttäjän vaihtumista. Sokeainkoulun toiminnan loputtua vuonna 1972 ja Kuopion ammatillisen kurssikeskuksen siirryttyä rakennuksiin uusittiin rakennusten sisäpinnat ja asennettiin vähitellen koneellinen ilmavaihto useimpiin rakennuksiin. Vilkkain korjausvaihe kesti vuodesta 1976 vuoteen 1982. 1970-luvulle ajoittuu myös ennakkoluuloton ulkoverityksen muutos, joka 1980-luvun ja 1990-luvun peruskorjausvaiheiden yhteydessä on vähitellen palautunut lähemmäs alkuperäistä tilannetta.

Viimeisin kaikki rakennukset kattava peruskorjaus on tehty Qvick Arkkitehtien suunnitelmiin mukaisesti vuonna 1996.

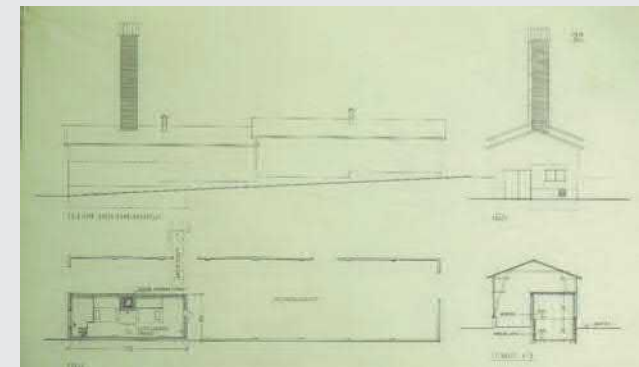
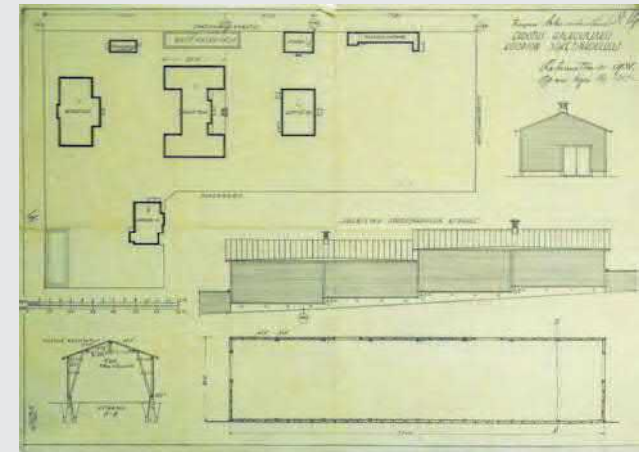
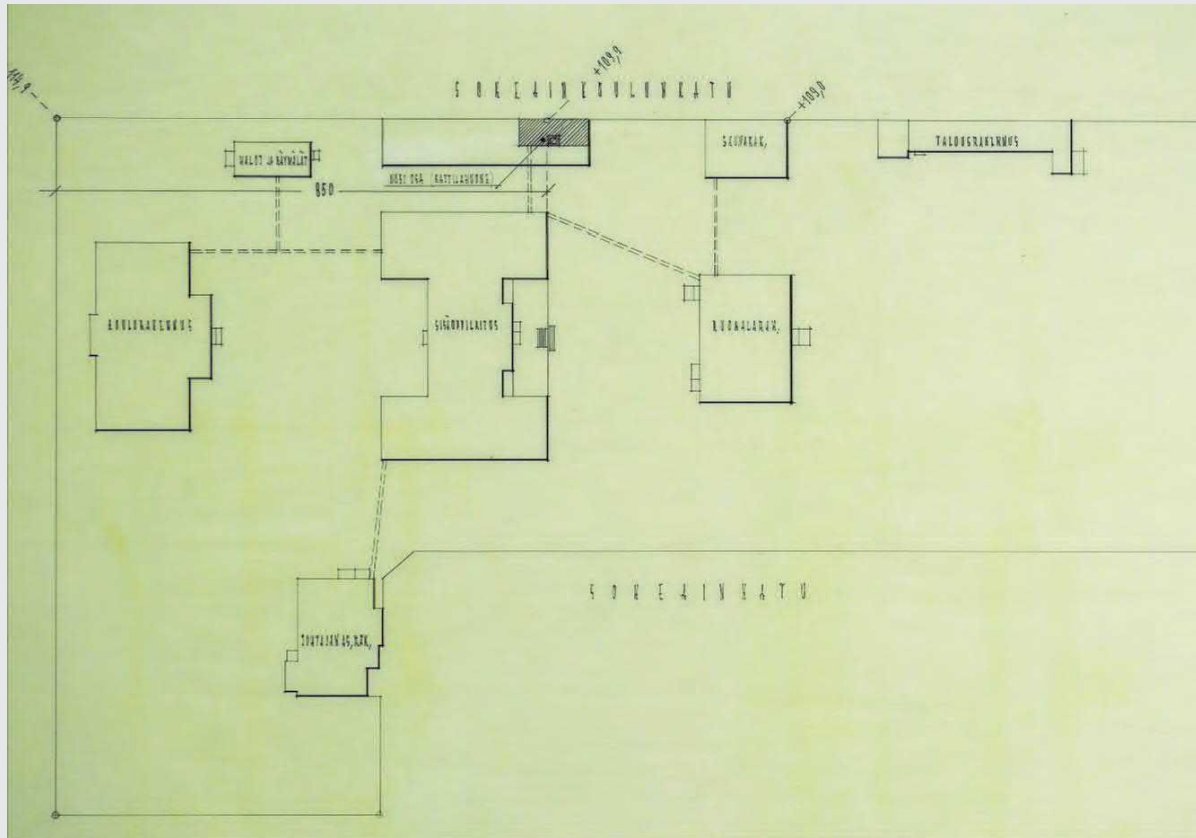
A-rakennuksen tiilikaton tilalle tehtiin vuonna 1974 peltikatosta. Kaikki koulun rakennukset oli alun perin katettu pellillä, joten kysymyksessä voi olla talvisodan pommituksen jälkeen rakennetun väliaikainen vesikatteen vaihtaminen.

Rakennushallituksen korjaussuunnitelmapiiirustuksia koulu- ja internaattirakennuksen muutoksia varten (Toimi Hämäläinen) vuodelta 1959. Koulurakennukseen rakennettiin vedenlämmitysuuni ja työhönohjaajan asunto muutettiin luokkahuoneiksi. Rakennuksiin sijoitettiin uudet wc- ja pesutilat. Kuvat: Kuopion kaupunginarkisto

Talvisodan pommitukset vaurioittivat myös sokeainkoulua. Koulun alueelle pudotettiin 5.3.1940 pommeja, joista yksi tuhosi koulurakennuksen pääportaan ja siihen liittyvät ensimmäisen kerroksen muuratut seinät sekä romahdutti osan toisen kerroksen käytävän puurakenteisesta lattiasta. Kuvat on otettu keskikäytävältä lounaaseen (vasemmalla) ja länteen (oikealla). Kuvat: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo

Oikealla ylhäällä: halkovajan uudisrakennuksen (G-rakennus) piirustus vuodelta 1934, Kuopion lääninrakennuskonttori. KA
 Yllä ja oikealla alhaalla: suunnitelma lämpökeskuksen sijoittamiseksi halkovajaan, Rakennushallitus / Toini Hämäläinen 1959. KA

KUOPION SOKEAKOULU

KUULUVA KÄSIYÖRAKENNUS

VÄLISVARI ONSA NORDSÖ OY
MOX 837
OHSANORDSÖ OY
MOX 838
KORJET KORISTEISTAI JA
IKKUNAPUUT ONSA NORDSÖ OY
MOX 818
IKKUNAPUUTTEET ONSA NORDSÖ OY
MOX 830
KOLTIKATTO
ONSA RESTAURATIIVILI 4/3/2

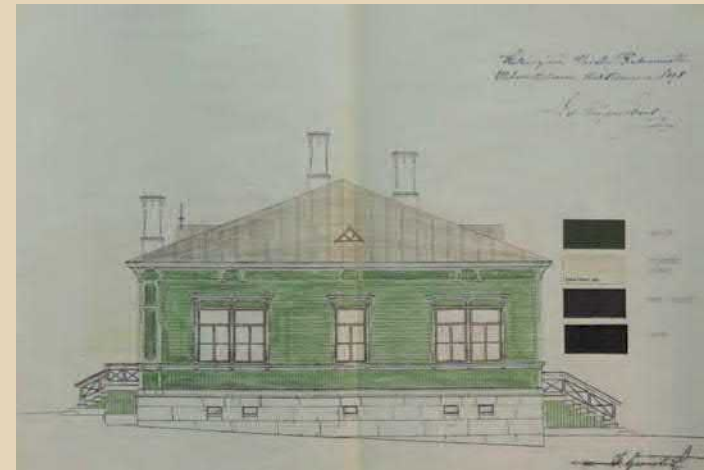
*Arkkitehti W. A. S. ...
Helsingin W. A. S. ...
Helsingin W. A. S. ...
Helsingin W. A. S. ...*

J. S. ...

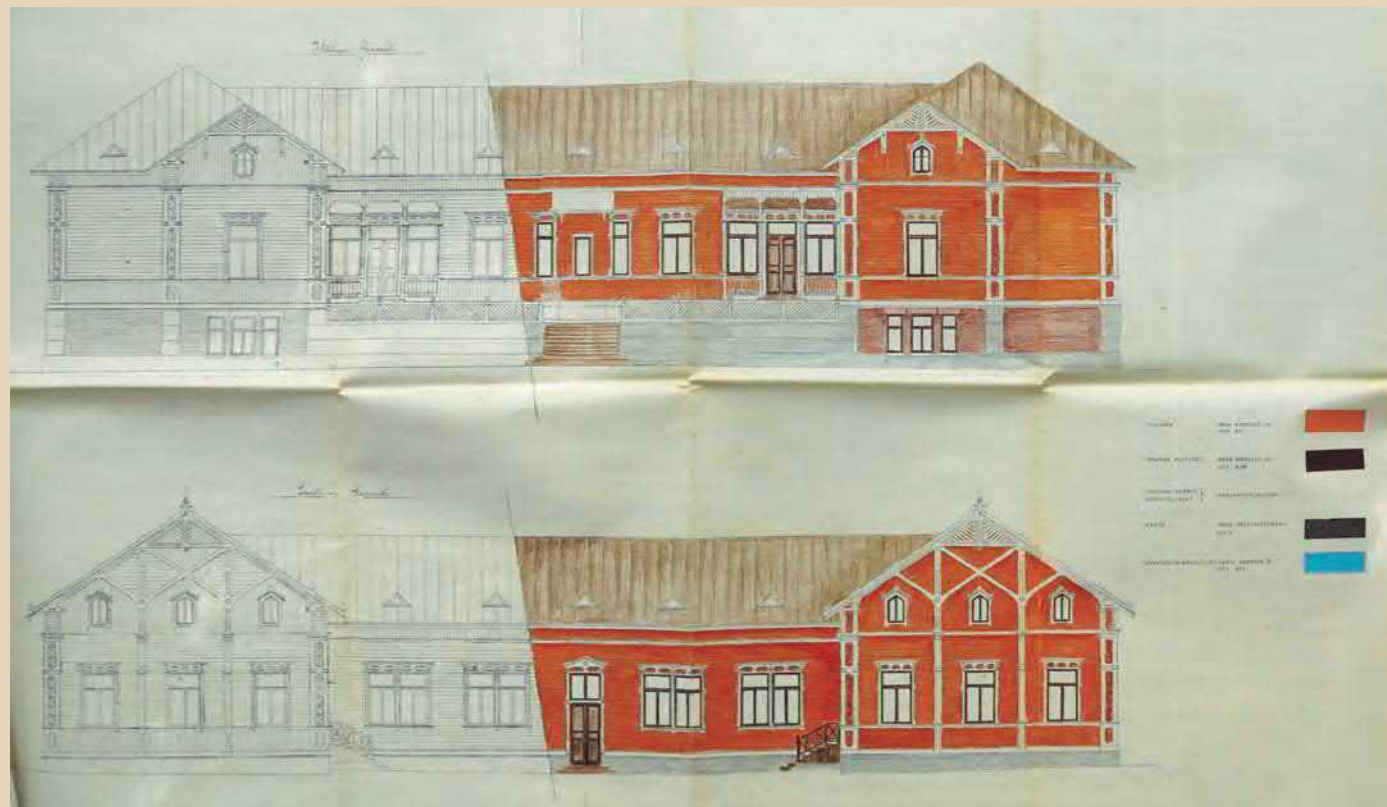
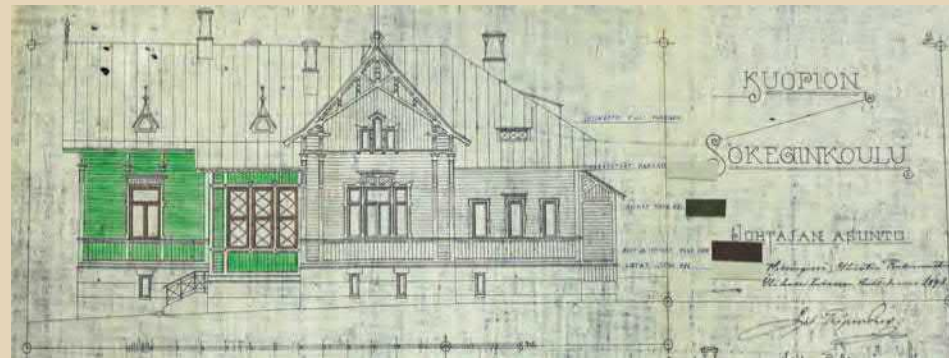
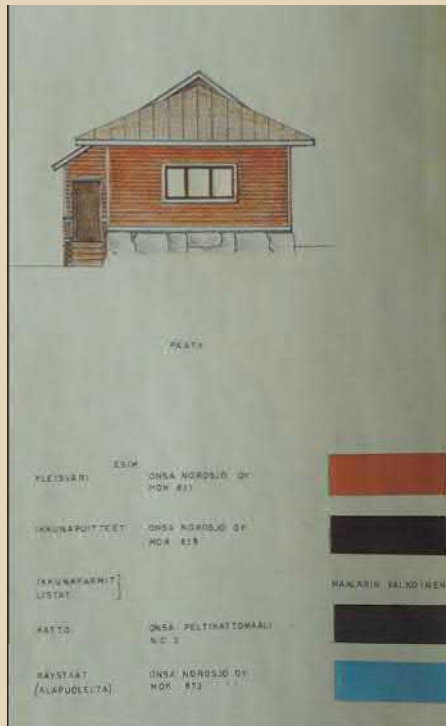
341
1/24/1911

3560

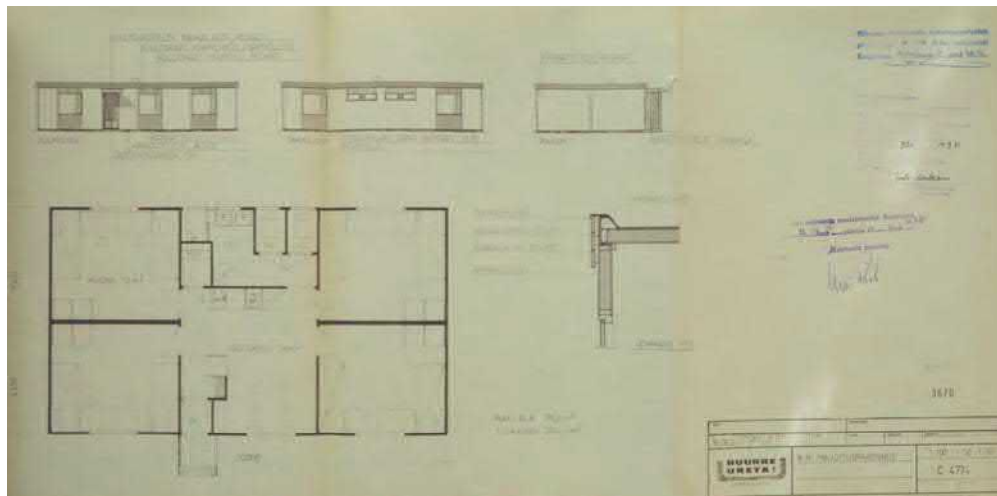
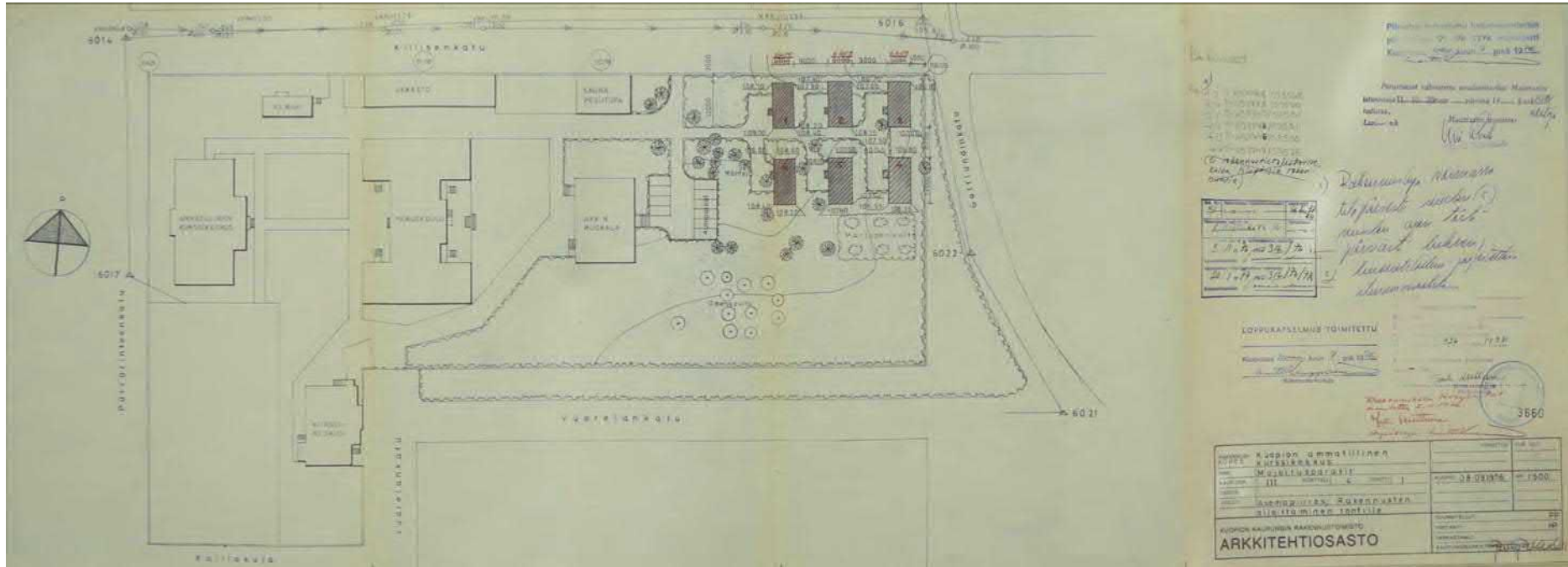
*Arkkitehti W. A. S. ...
Helsingin W. A. S. ...
Helsingin W. A. S. ...*

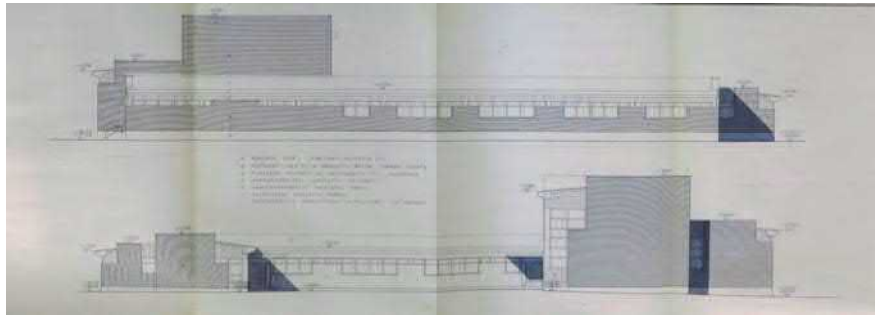

Julkisivumaalauksen uusiminen 1970-luvulla oli omalaatuinen ja näkyvä muutos. Rakennuksille suunniteltiin alkuperäisestä vaaleasta väriasteikosta poikkeavat värisävyt: oranssia, vihreää ja taivaansinistä. Museoviraston arkistossa säilyneiden mustavalkoisten valokuvien perusteella muutokset myös toteutettiin. Vierisellä sivulla A-rakennus ja C-rakennus, tällä sivulla E-, D- ja C-rakennukset.

Kuvat: Kuopion kaupunginarkisto

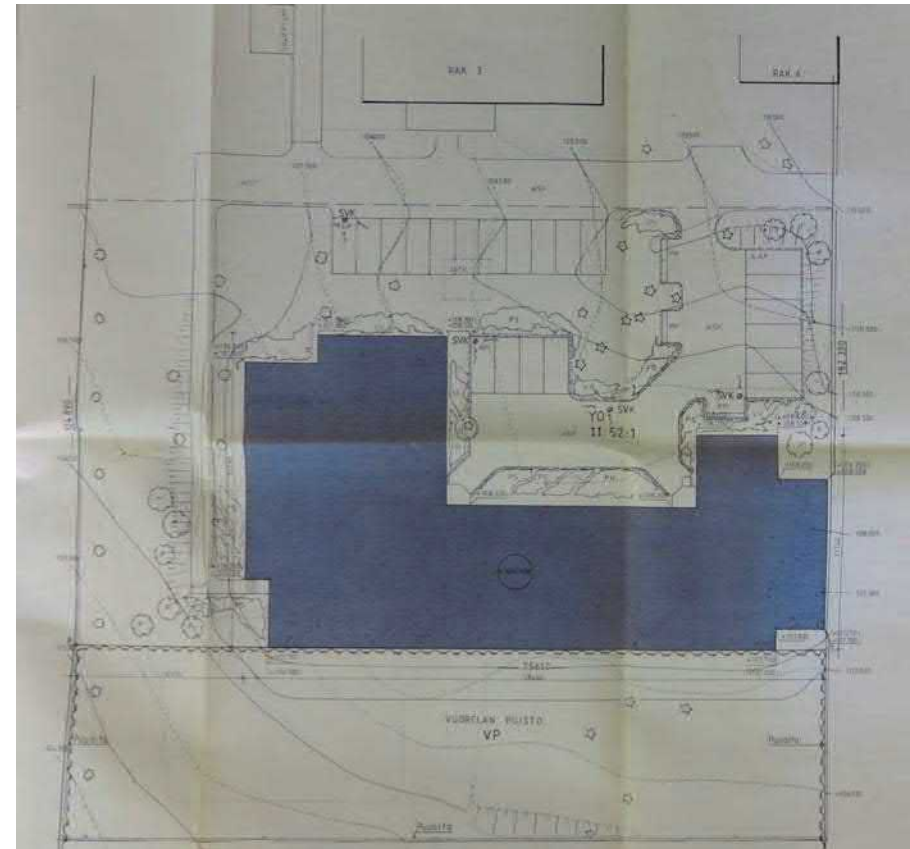

Yllä ja vasemmalla: ammatillisen kurssikeskuksen siirtymisen koulun tiloihin aiheutti pysyvien rakennuksiin tehtyjen muutosten ohella myös tilapäisen uudisrakennushankkeen, kun entisen internaattirakennuksen asuintilat muutettiin luokkahuoneiksi vuonna 1976. Kurssikeskuksen oppilaita varten pystytettiin Killisenkadun varteen kuusi leppävirtalaisen Huurre-Ureta Oy:n valmistamaa kahdeksan hengen majoitusparakkia, jotka määrättiin rakennusluvassa poistettaviksi viimeistään syksyllä 1981. Asuntoläkysymyksen järjestely vei kuitenkin odotettua enemmän aikaa, ja parakit pysyivät jatkoluvan turvin paikallaan vuoden 1982 loppuun saakka. Asemapiirroksen mukaan kurssikeskuksen ajoyhteydet siirrettiin tässä yhteydessä Killisenkadun puolelle ja Vuorelankadun varteen kaavailtiin yhtenäistä istutuskaisia. Kuvat: Kuopion kaupunginarkisto

Yllä ja oikealla: Ammatillista kurssikeskusta varten suunniteltiin tiiliverhottu yksikerroksinen lisärakennus (arkkitehtitoimisto Esa Malmivaara / 22.11.183) koulun tontin itäpäähän. Uudisrakennus olisi rajautunut ns. Vuorelan puiston reunaan ja ulottunut Killisenkadulta tontin poikkisuuntaisena lähelle Vuorelankatua. Hieman yli 1200 kerrosneliömetrin laajuudessa lisärakennuksessa olisi ollut luokkahuoneita, kirjasto sekä liikuntasali, joka näkyy julkisivukuvassa korkeimpana rakennusmassana.

Lisärakennuksen räystäskorkeudet olivat maltillisia. Rakennustyön peruuntuminen ei kuitenkaan ole kokonaisuuden kannalta yksinomaan kielteinen asia, sillä pitkä horisontaalinen rakennusmassa olisi sulkenut näkymän kokonaan ja poikennut muiden rakennusten paviljonkimaisesta mittakaavasta. Kuvat: Kuopion kaupunginarkisto

Rakennusten nykytila

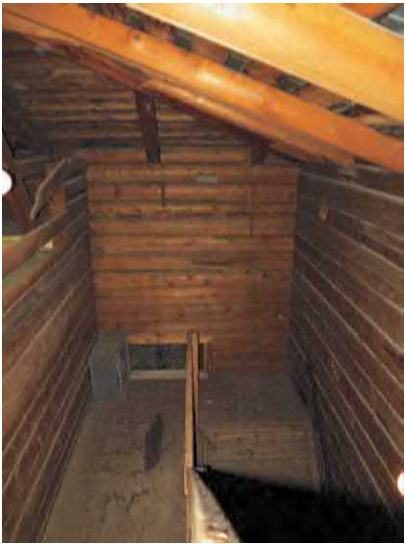
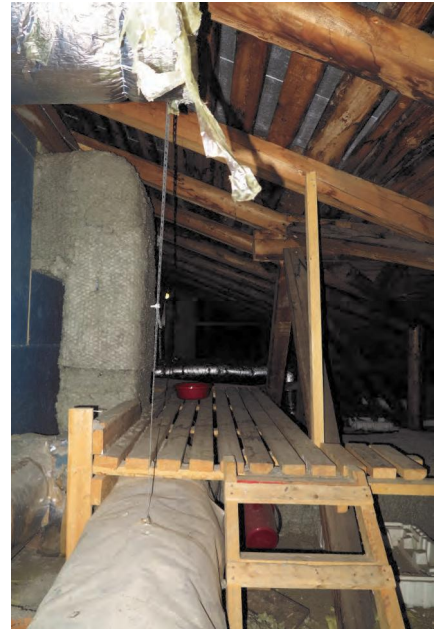

Rakennus A

Koulurakennuksen julkisivuvärit ovat viimeisimmän peruskorjauksen jälkeen lähempänä alkuperäistä tilannetta. Paloporras (tällä sivulla oikealla alhaalla) on lisätty viimeistään 1950-luvun lopulla ja liikuntaesteisten luiska (tällä sivulla vasemmalla alhaalla) 1980-luvun peruskorjauksen yhteydessä. Kivirakenteisissa julkisivuissa, erityisesti nurkkien rustikakoristeissa, on paikoitellen pintavaurioita, mutta julkisivupinnat ovat pääosin hyväkuntoiset. Viereinen sivu: julkisivu itään, tällä sivulla julkisivu länteen (ylhäällä) sekä etelään ja pohjoiseen alhaalla vasemmalla ja oikealla)

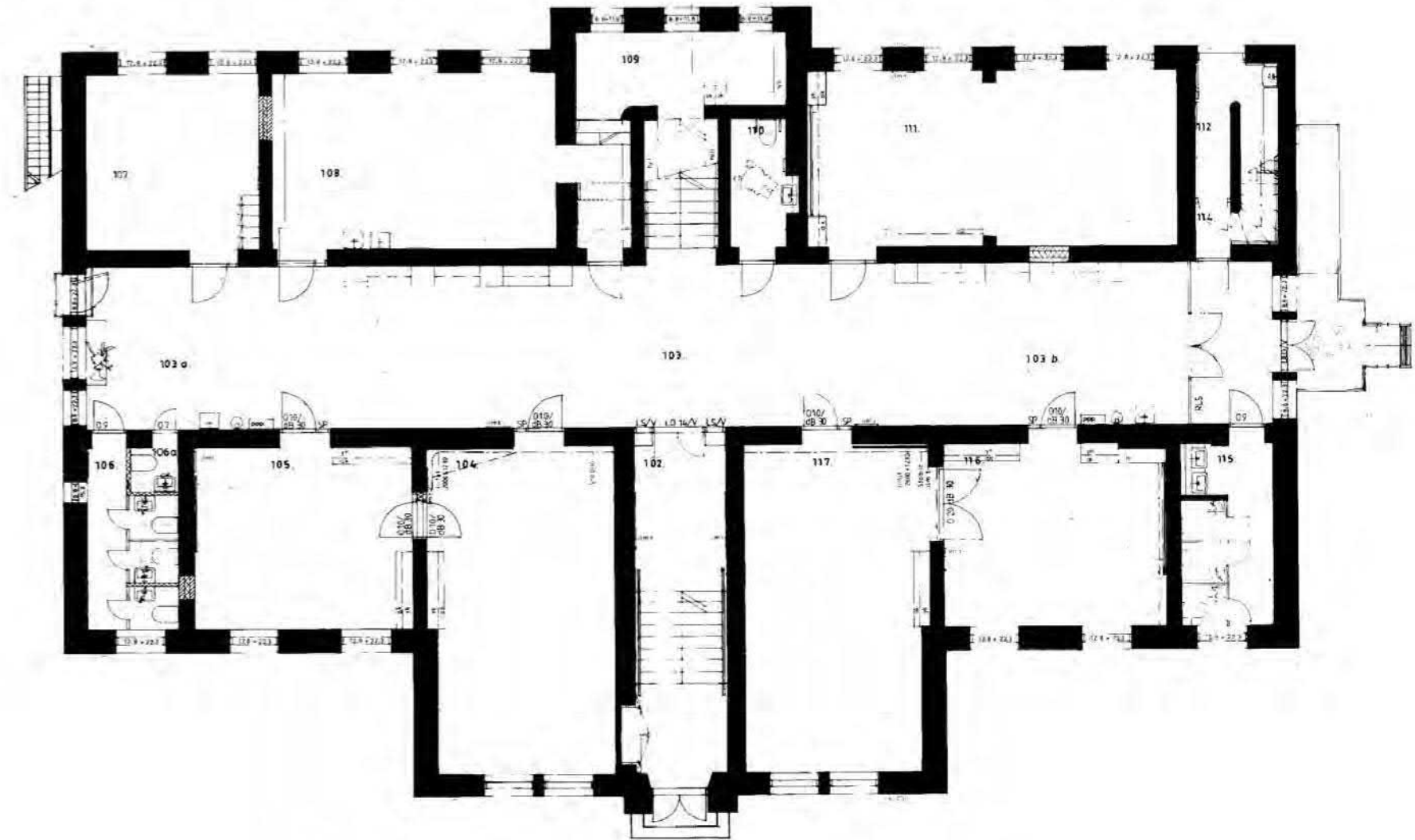

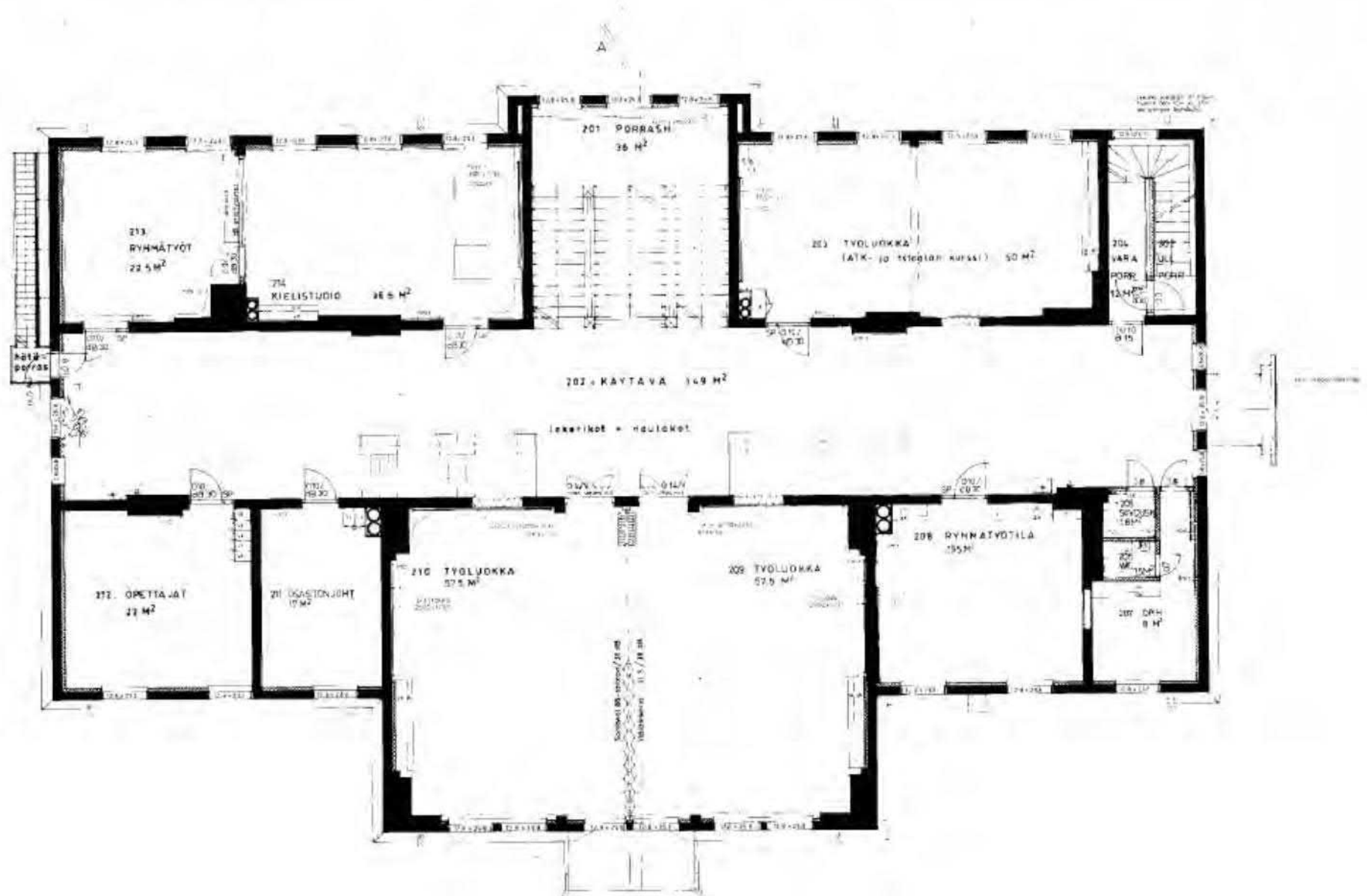
Vesikaton alusrakenteita, toisen kerroksen hirsiseinää ja ulko-verhouksen yksityiskohtia (vierainen sivu). Helmiponttilaudotus ja julkisivun puiset koristeosat ovat säilyneet. Ikkunat on vaihdettu (kuten muissakin koulun rakennuksissa F-rakennusta lukuun ottamatta), mutta niiden puitejako noudattaa alkuperäistä mallia.

Ensimmäisen kerroksen tiiliseinän ulkokuori on muurattu renessanssilimityksellä, jossa juoksu- ja sidetiilivarvit vuorottelevat. Saumaus on tehty sementtipitoisella laastilla ja muotoiltu saumaraudalla kuperaksi (ns. makkarasauha, oikealla). Aukkojen piilien viisteet on tehty muototiilillä (yllä). A-rakennuksen tiilimuureissa ja graniittikvaadereista ladotussa sokkelissa ei ole nähtävissä merkkejä perustusten painumisesta.

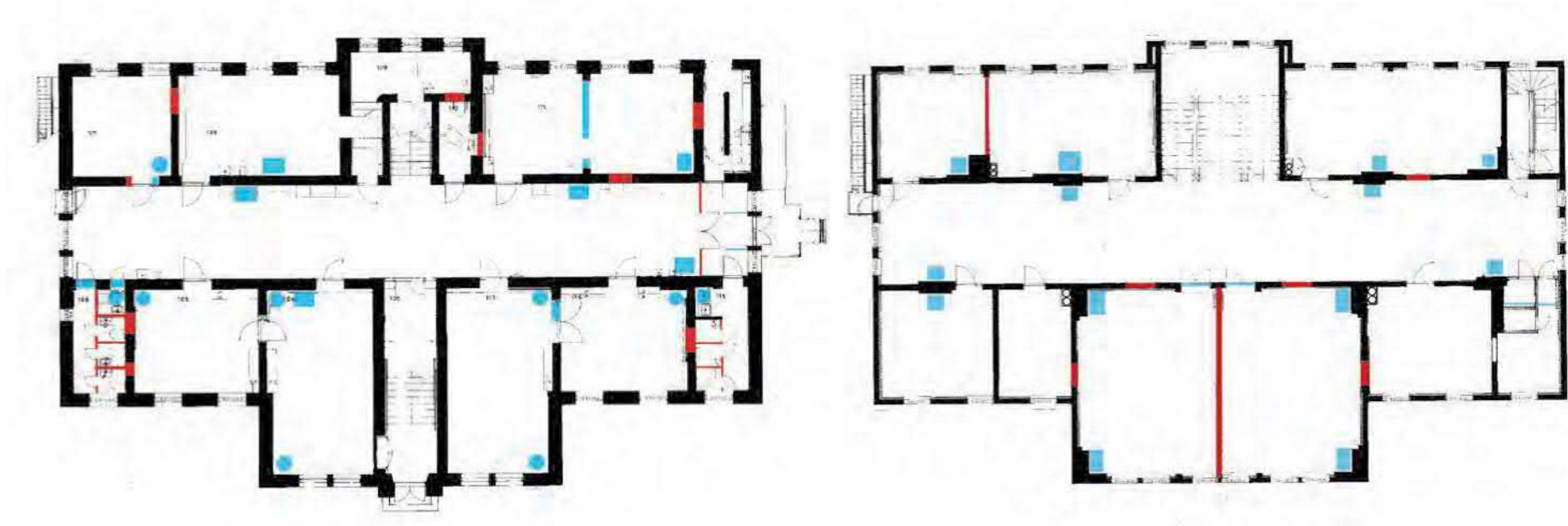

Ensimmäisen kerroksen pohjapiirros, nykytilanne. Kuopion kaupunginarkisto

Toisen kerroksen pohjapiirros, nykytilanne. Kuopion kaupunginarkisto

Ensimmäisen ja toisen kerroksen pohjapiirrokset, puretut (sininen väri) ja myöhemmin lisätyt (punainen) rakenteet.

Kaikkien sokeainkoulun rakennusten sisätilat ovat muuttuneet, ja A-rakennus on hyvä esimerkki muutoksen laajuudesta: tilajako on lähes ennallaan, mutta alkupe-
räiset pinnat on joko poistettu tai peitetty. Purettuja seinärakenteita (yllä olevissa pohjapiirroksissa sinisellä) on vähän ja myöhemmin lisätyt väliseinät (pohjapiirroksissa punaisella) ovat enimmäkseen wc-tiloissa. Kaikki lämmitysunit on purettu 1950-luvun lopussa.

Merkittävin tilamuutos on entisen rukous- ja voimistelusalin puolittaminen siirtoseinällä (1982). Seinän kiinteä yläosa on läpinäkyvyydestään huolimatta salin nykyistä sisätilaa jakava elementti.

Rakennuksen keskiakselilla sijaitsevan porrashuoneen ja toisen kerroksen käytävän tilavaikutelma on säilynyt, mutta lattian vinyylilaatat ja seinien uusi pintakäsitely ovat olennaisesti muuttaneet niiden ilmettä.

Ensimmäisen kerroksen (ylhällä vasemmalla) ja toisen kerroksen keskikäytävät. Sisäväritys ja pintamateriaalit ovat suurimmaksi osaksi 1980-luvulta.

1

2

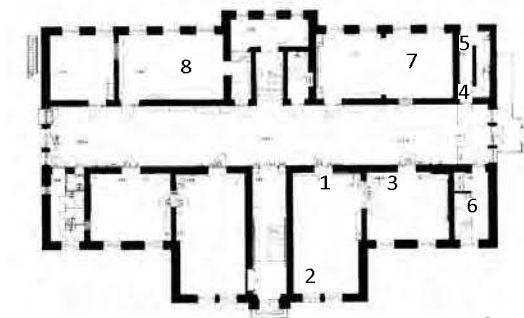

3

4

Ensimmäisen kerroksen sisätilojen käytännöllisiä pintamateriaaleja: lattiat on verhottu joko mosaiikkibetonilla (sisäänkäynnit), keraamisilla laatoilla (keskikäytävä ja wc-tilat) tai joustoviinyyli-laatat (luokkahuoneet / entiset työpajat). Huoneakustiikkaa on pehmennetty seinien yläosiin asennetuilla vaimennuslevyillä.

5

6

7

8

1

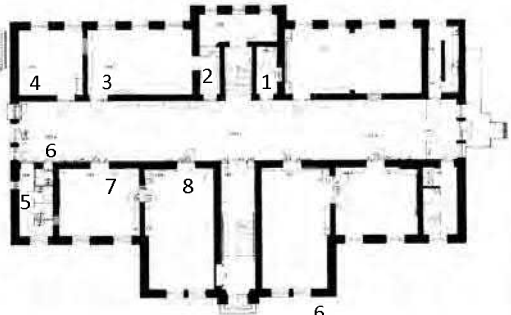
2

3

4

5

6

7

8

1

2

3

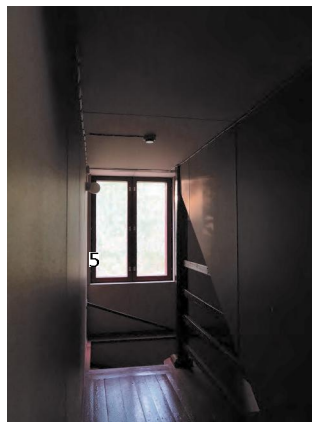
Toisessa kerroksessa käytetyt materiaalit on valittu yhtä käytännöllisesti kuin ensimmäisessä kerroksessa: joustovinyylilaattoja tai linomattoja lattia-verhouksena, maalattuja levypintoja seinillä ja akustiikkalevyjä vaimenta-

massa kaikuisia huoneita. Lautaverhotut lattian osat (kuva 5), muutamat säilyneet peiliovet (kuvat 10 ja 11) sekä voimistelusalin panelikatto tuovat ajallista syvyyttä sisätilaan.

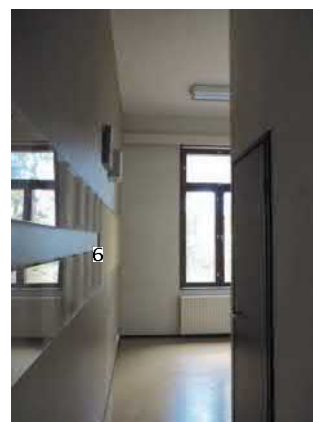
4

5

6

7

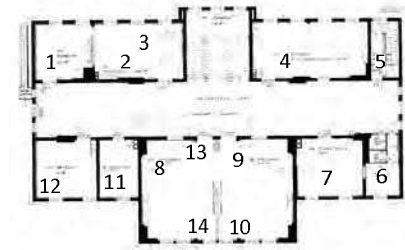
8

9

10

11

12

13

14

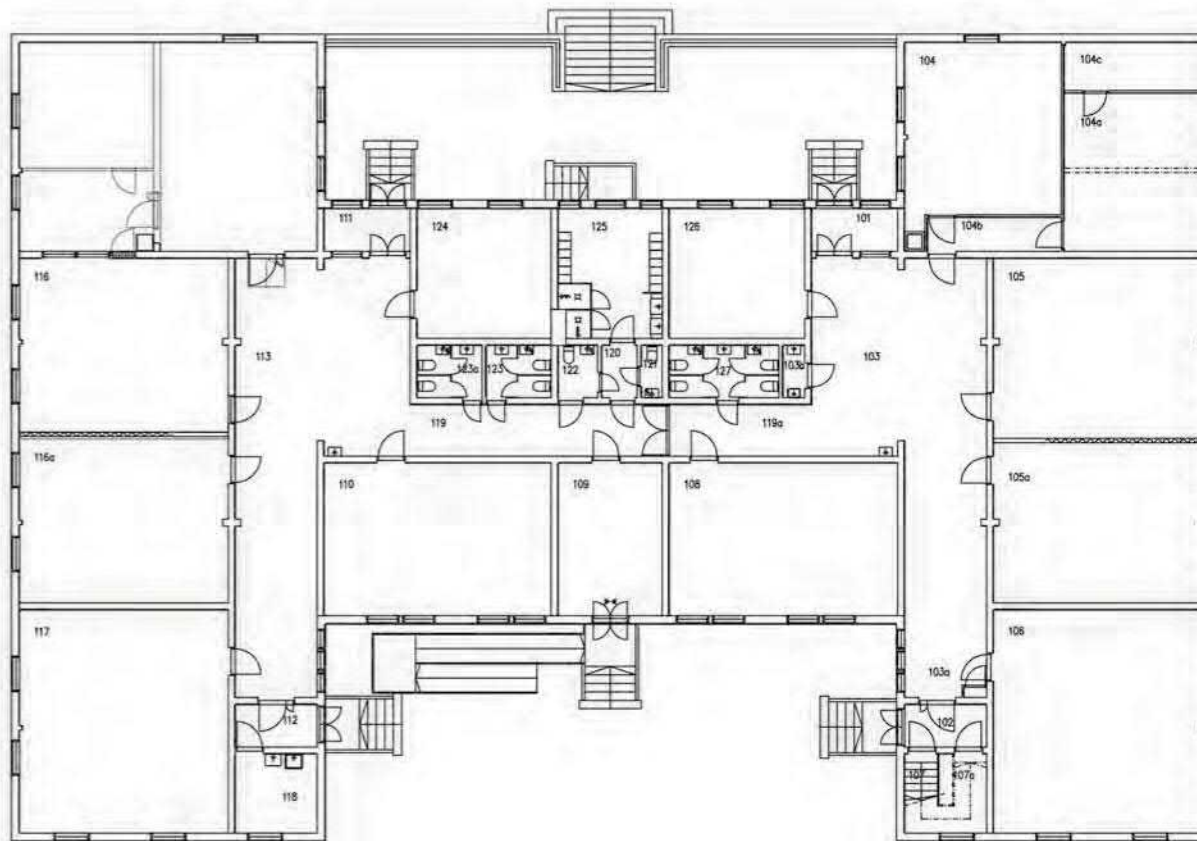

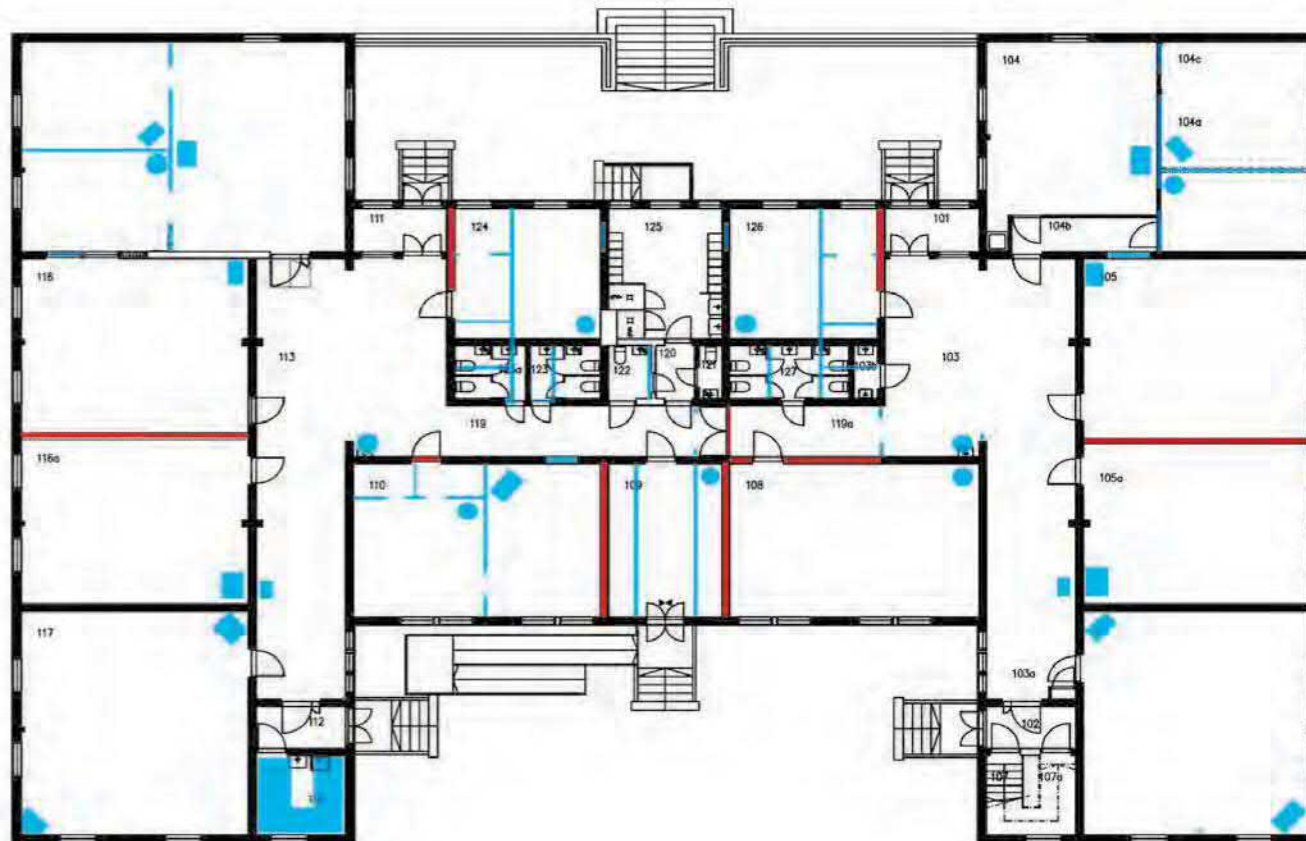
Rakennus B

Viereinen sivu:
B-rakennuksen julkisivu
länteen. Oikealla: julkisivu
itään. Alhaalla: julkisivut
pohjoiseen (vasemmalla) ja
etelään (oikealla).

Pohjapiirros, nykytilanne. Kuopion kaupungin tilakeskus.

Puretut (sininen väri) ja myöhemmin lisätyt (punainen) rakenteet.

Julkisivujen yksityiskohtia: julkisivujen vaakasuuntainen helmiponttillaudoitus, katokset sekä ikkunoiden ja julkisivujen koristeosat ovat säilyneet (vasemmalla ylhäällä ja oikealla), suurehko ilmastointisäleikkö länsisivun poikkipäädyssä (keskellä ylhäällä), liikuntaesteisten luiska on sijoitettu poikkisiiven seinän viereen (vasemmalla alhaalla).

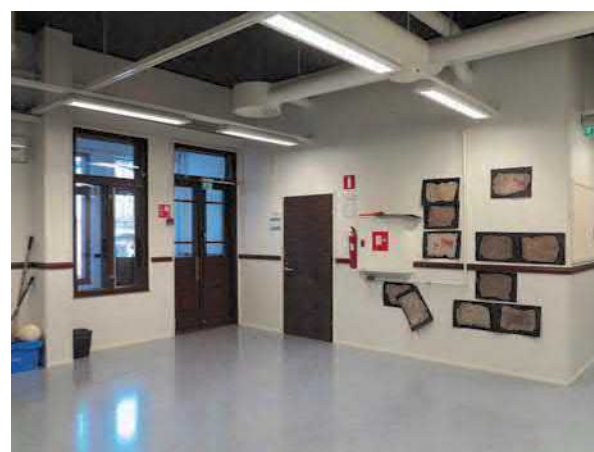
Luokkahuoneiden ja käytävien näkymiä. Vaaleat värisävyt ja kauttaaltaan uusitut pintamateriaalit (muovimatto, levyverhoukset, maalatut seinä- ja kattopinnat) sekä sisäkattojen valaistus- ja ilmanvaihtosennukset hallitsevat sisätilaa. Tällä sivulla rakennuksen pohjois- ja itäisivujen luokkahuoneita.

Rakennuksen eteläsivun luokkahuoneita.

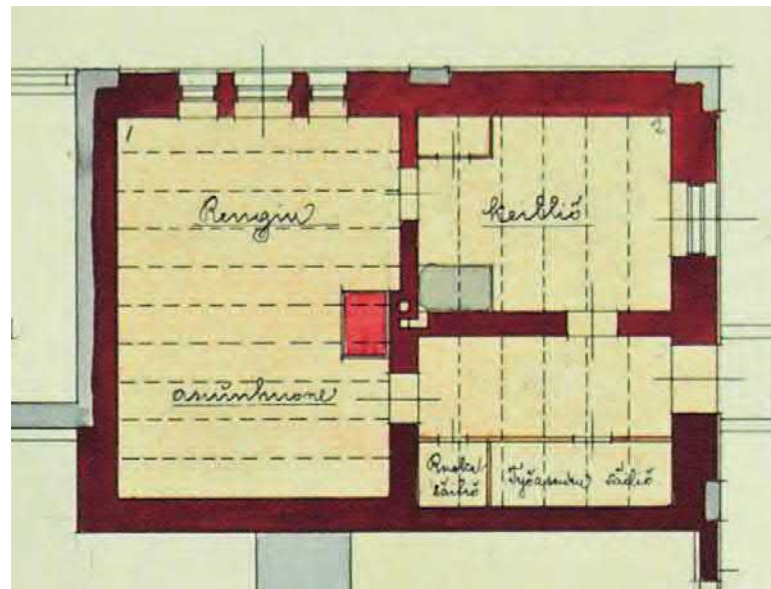
Käytävätiloja.

Tällä sivulla: rakennuksen itäpäädyn kellarissa sijainnut rengin asuinhuone keittiöineen ja eteisineen (kuva alla) muutettiin 1950-luvun lopulla talonmiehen asunnoksi. Sokeainkoulun lakkauttamisen jälkeen tila peruskorjattiin ammatillisen kurssikeskuksen käyttöön ja huoneisiin sijoitettiin hoituhuone, laboratorio ja arkisto; nykyiset pintarakenteet lienee valittu tilan käyttötarkoituksen mukaisiksi.

Viereinen sivu: B-rakennuksen korkea ryömintätila on kuiva ja hyvin tuulettuva. Rossipohjan alusrakenteita (vasemmalla alhaalla) on tuettu uusilla rimoilla. Perusmuureissa (oikealla alhaalla) ei ole halkeamia tai muodonmuutoksia.

Rakennus C

Ruokalarakennus koillisesta (viereinen sivu), etelästä ja lännestä (ylhäällä vasemmalla ja oikealla) sekä lounaasta (alhaalla).

Puretut alkuperäiset rakenteet on merkitty pohjapiirrokseen sinisellä, olemassa olevat myöhemmin lisätyt rakenteet punaisella.

Rakennuksen keskeinen tila, ruokasali, on säilyttänyt alkuperäiset mittasuhteensa. Kaikki muut C-rakennuksen sisustuksen yksityiskohdat ovat muuttuneet: lattia on verhottu joustovinyylilaatoilla tai muovimatolla ja suuri osa sisäkatoista ja sisäseinistä päällystetty levyllä, useimmat peiliovet on korvattu laakaovilla tai poistettu kokonaan ja kaakeliuunit on purettu. Keittiön modernisoinnin yhtey-

dessä on purettu myös keittiön suuri puuliesi ja leivinuuni. Entisen leipomon huoneet ja eteishalli on jaettu keveillä väliseinillä siivous- ja sosiaalitiloiksi. Kellarikerrokseen, entisten varastotilojen paikalle, rakennettiin ammatillisen kurssikeskuksen käyttöön ruokatarvikkeiden vastaanotto-, käsittely- ja kylmävarastotiloja.

Julkisivujen (edellinen aukeama) osalta muutokset eivät ole yhtä näkyviä; ikkunat on uusittu samalla tavalla kuin muissakin koulun rakennuksissa, mutta niiden mittasuhteet ja puitejako on säilytetty ennallaan. Viimeisen peruskorjausvaiheen yhteydessä kivijalan viereen tehty katos rakennuksen itäisivulla (kuva s.76) sulautuu kokonaisuuteen.

Ruokasali eteistiloiheen.

1

2

3

4

Sisätilojen värejä ja materiaaleja.

5

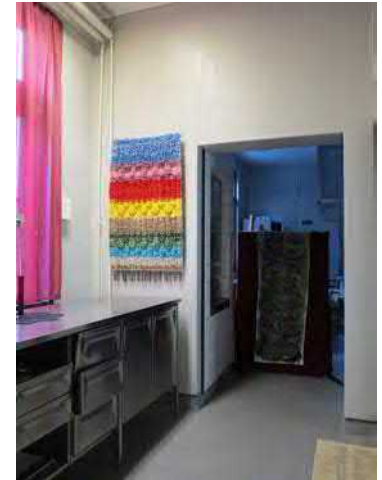
6

7

8

9

10

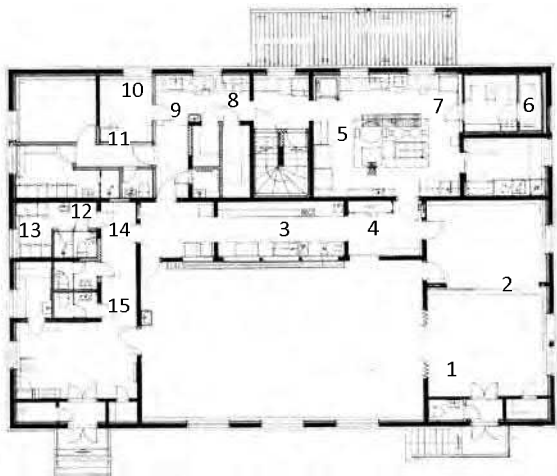

11

12

13

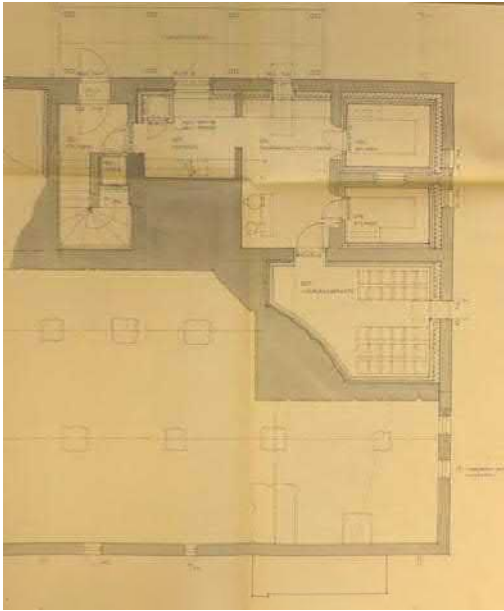

14

15

Viereinen sivu: kellarikerrokseen entisen varastokellarin paikalle rakennettiin ammattilaisen kurssikeskuksen aikana elintarvikkeiden käsittelytilat.

Oikealla: säilyneitä kiinteän sisustuksen yksityiskohtia ruokasalissa ja eteisessä: tarjoilutiskin pylväidenkapiiteelit, eteisen peiliovi sekä ruokasalin panelikaton kehyslistat.

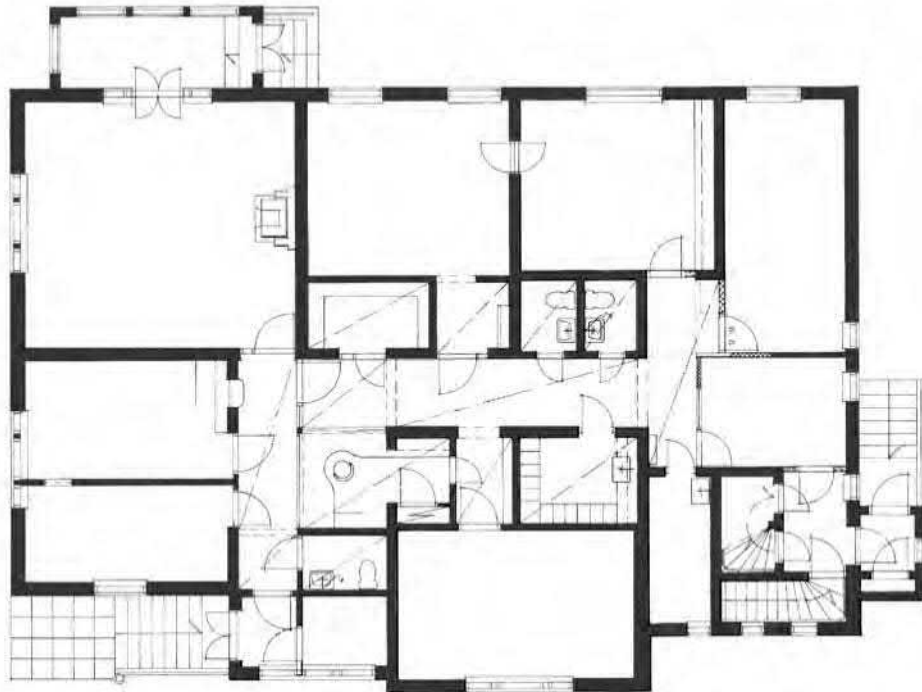

Rakennus D

Viereinen sivu ja tämä sivu vasemmalla alhaalla: D-rakennuksen julkisivu itään. Vasemmalla ylhäällä: julkisivu länteen. Oikealla ylhäällä. Julkisivu etelään. Oikealla alhaalla: julkisivu pohjoiseen.

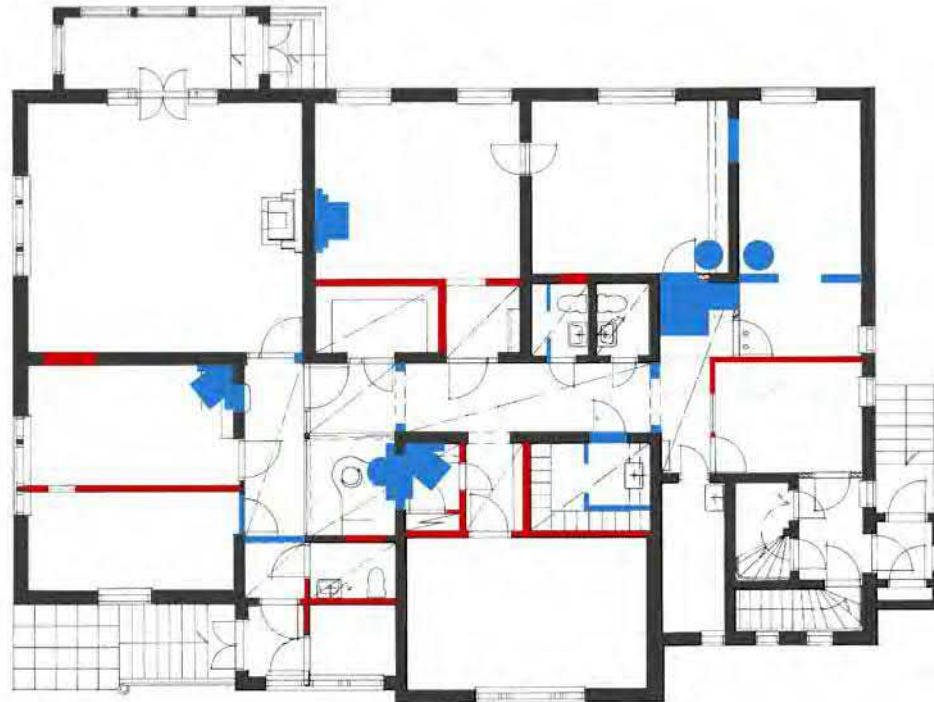
D-rakennuksen pohjapiirros, nykytila. Kuopion kaupungin tilakeskus.

Entinen johtajan asunto on käynyt läpi useita muutosvaiheita. Vuoden 1959 laajassa peruskorjauksessa rakennus varustettiin kylpyhuoneella ja wc-tilalla, mutta rakennuksen huonejakoon ja kiinteään sisustukseen ei tehty muutoksia.

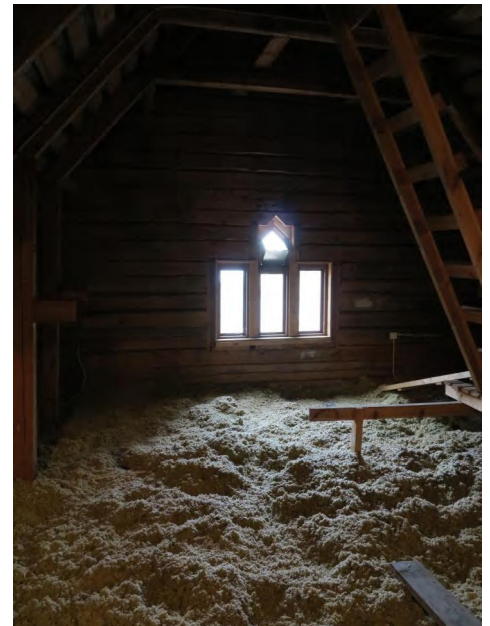
Ammatillisen kurssikeskuksen kaudella muutokset olivat laajempia. Vuonna 1976 rakennus muutettiin opetustiloiksi, ja muutoksen yhteydessä purettiin kaakeliuunit, suljettiin huoneiden välisiä ovia ja lisättiin uusia wc-tiloja aikaisemmin rakennettujen tilojen yhteyteen. Vuonna 1985 opetustilat muutettiin toimistotiloiksi ja muutoksen yhteydessä jaettiin eteläpäädyn toimistohuone kahteen osaan sekä erotettiin vahtimestarin työpiste ja varastohuone entisistä eteis- ja käytävätiloista.

1990-luvun peruskorjauksessa rakennuksen julkisivuväritys palautettiin lähemmäksi alkuperäistä asua, mutta sisätilat jätettiin aikaisempaan asuunsa.

Itä- ja länsisivuilla olevien sisäänkäyntikuistien säilyneiden yksityiskohtien (ovet ja ikkunat) merkitys kokonaisuuden kannalta on erityisen suuri monta kertaa muuttuneessa rakennuksessa.

Puretut alkuperäiset rakenteet on merkitty pohja-
piirrokseen sinisellä, olemassa olevat myöhem-
min lisätyt rakenteet punaisella.

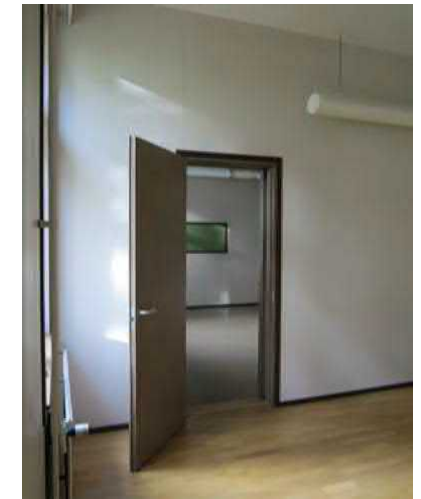

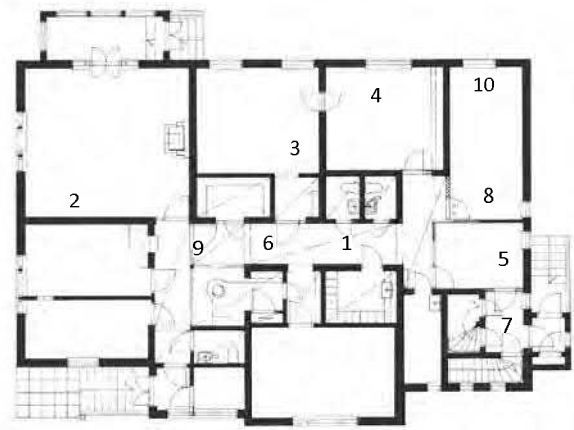

Viereinen sivu: D-rakennuksen vesikaton alusrakenteita, ullakon pääty- ja lapeikkunat sekä muurattu porras.

Tällä sivulla ylhäällä: rakennuksen vaatimaton lasiveranta ja sen vieressä sijaitseva entinen olohuone. Kuistin alkuperäiset ikkunat ja ovet on poikkeuksellisesti säilytetty peruskorjauksen yhteydessä. Entisen olohuoneen sisustuksen merkittävin yksityiskohta on kaakeliuuni, joka on ilmeisesti palautettu alkuperäiselle uunin paikalle.

Tällä sivulla alhaalla: rakennuksen eteläpäädyn toimistohuoneita, joiden huonejako on peräisin 1970- ja 1980-lukujen tilamuutoksista.

1

2

3

4

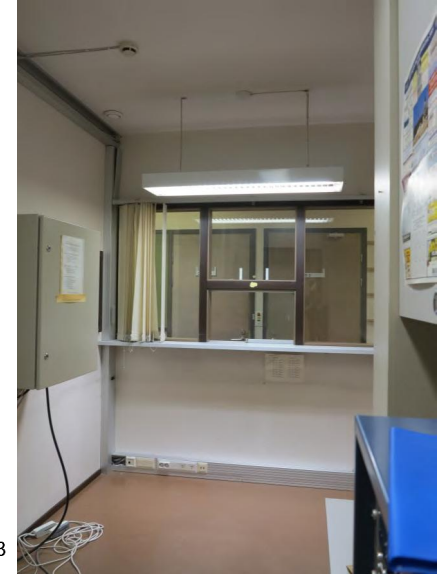

1

2

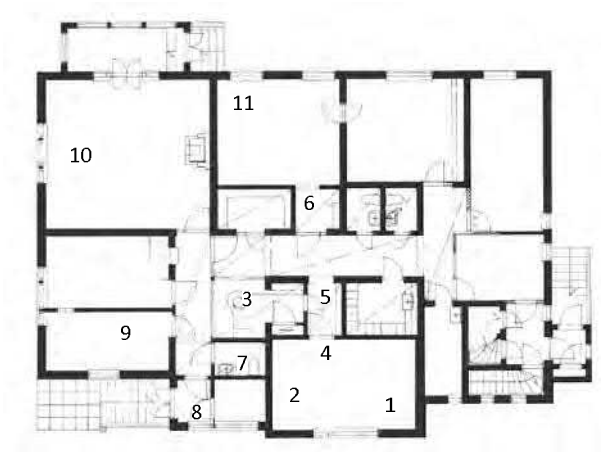
3

4

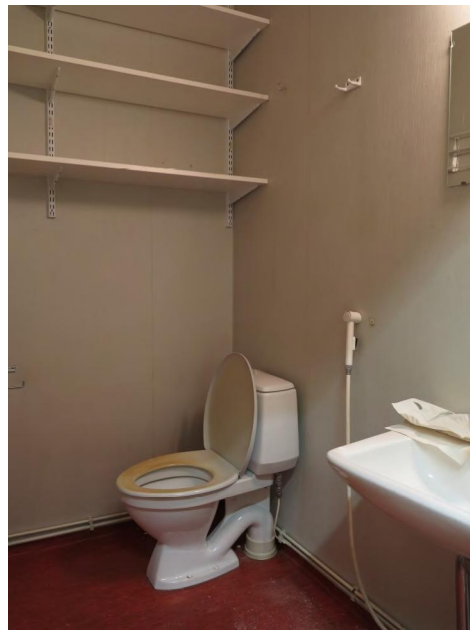

5

6

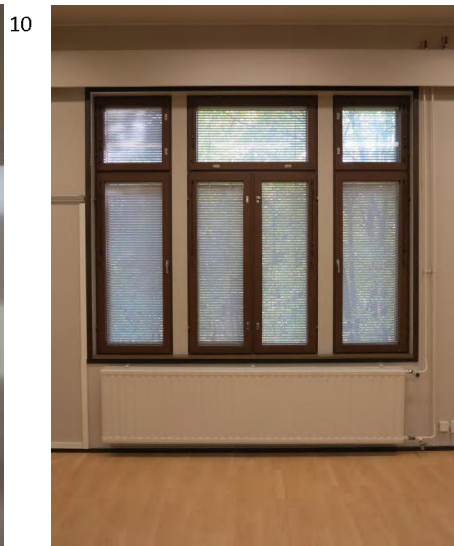
7

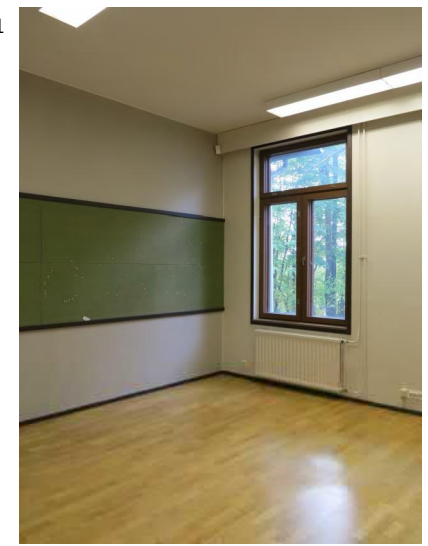
8

9

10

11

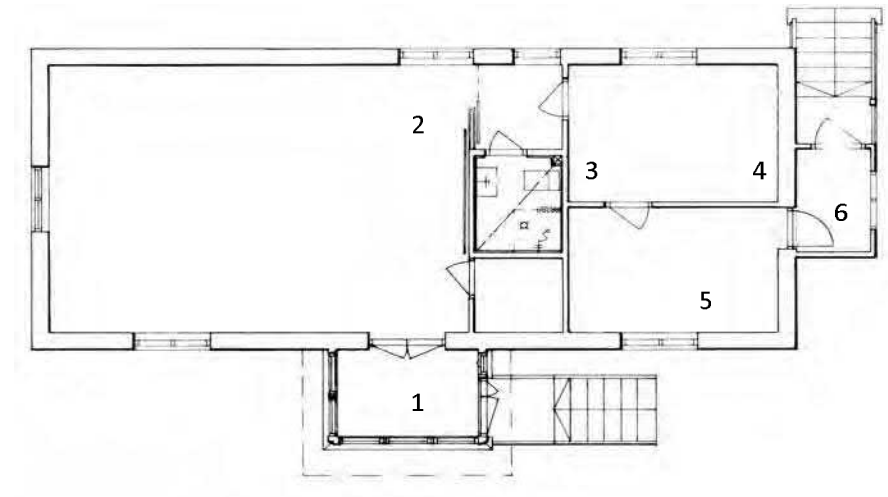
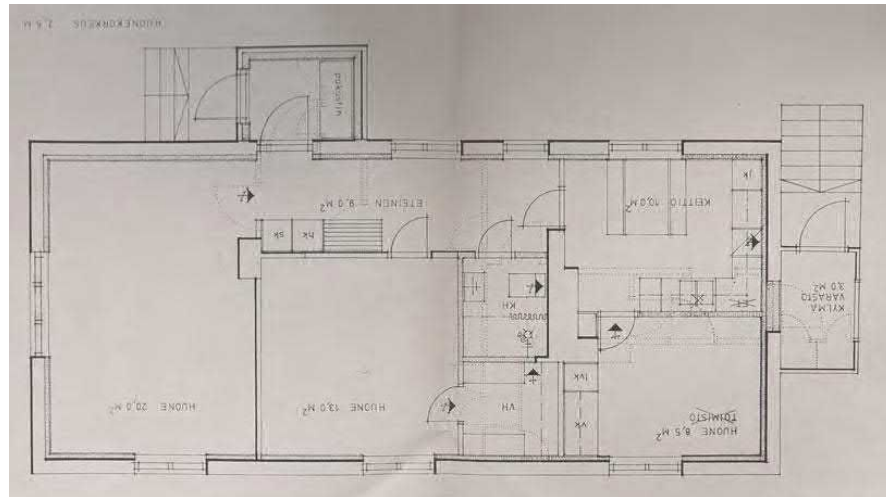
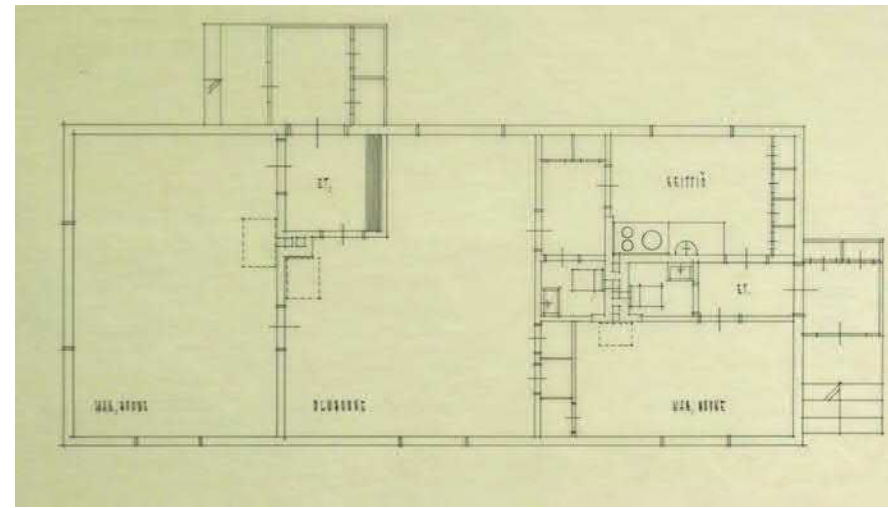
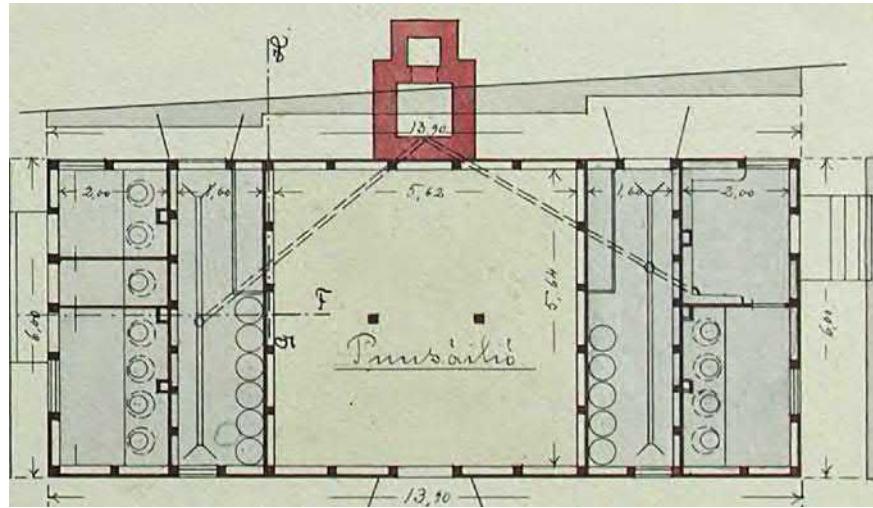
Rakennus E

E-rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut kaksi kertaa. Entisen ulkokuoneen ja puuvajan vaiheista opettajan asuntona 1950-luvun lopulta lähtien ei ole säilynyt asiakirjatietoja, mutta rakennushallituksen suunnitelmissa (kuva sivulla 41) on esitetty majoitusrakennus, jossa on kaksi asuinhuoneistoa. Huoneistoilla on yhteinen keittiö ja erilliset wc-tilat. Seuraava varustetason parantamiseen tähdännyt korjaus tehtiin vuonna 1980 piirirakennustoimiston suunnitelmien mukaan. Viimeisin, vuoden 1996 peruskorjauksen yhteydessä tehty muutos (Qvick Arkkitechdit Oy) käsitti sekä julkisivukorjauksen että sisätilojen muuttamisen opetus- ja työtiloiksi. Rakenteelliset ja toiminnalliset muutokset ovat olleet niin kattavia, että E-rakennus voidaan katsoa rakennetuksi kokonaan uudelleen.

Viereinen sivu: julkisivu etelään. Ylhäällä vasemmalla: näkymä koillisesta Killisenkadulta. Ylhäällä oikealla: rakennuksen itäpäädyn uusi kuisti. Oikealla rakennuksen länsipääty.

Ylhäällä vasemmalla: pohjapiirustus vuodelta 1898. KA Ylhäällä oikealla: rakennushallituksen muutos-suunnitelma vuodelta 1959. KA Alhaalla vasemmalla: Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimiston muutospiirustus vuodelta 1979. Alhaalla oikealla: peruskorjaussuunnitelma, Qvick Arkkitehdit 24.10.1996. Kuopion kaupunginarkisto
Kuvat viereisellä sivulla: 1) sisäänkäyntikuisti eteläsivulla, 2) opetustila, näkymä kohti länsipäätä, 3) koillisnurkan taukotila, 4) näkymä taukotilasta opetustilaan, 5) työhuone, 6) näkymä työhuoneesta kuistille.

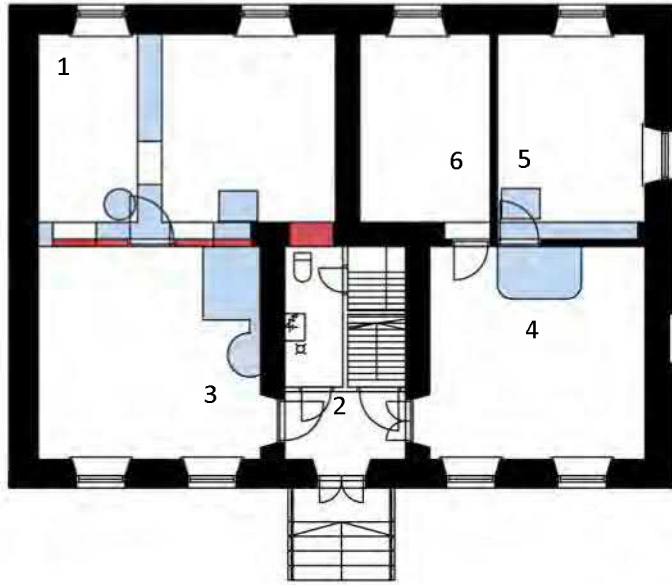
Rakennus F

F-rakennuksen julkisivumuutokset ovat olleet vähäisiä ja luonteeltaan huolto-
korjauksen kaltaisia. Ikkunoita ei, toisin kuin muissa koulun rakennuksissa,
vaihdettu peruskorjauksen yhteydessä.

Puhtaaksimuuratuissa julkisivuissa on näkyvissä todennäköisesti routimisen
aiheuttamia diagonaalihalkeamia, jotka eivät edellytä syvälle meneviä korja-
ustoimenpiteitä.

Viereinen sivu: eteläjulkisivu. Ylhäällä ja alhaalla vasemmalla: julkisivut poh-
joiseen, itään ja länteen. Jätekatos (oikealla ylhäällä) rakennettiin itäpäättyyn
vuonna 1998. Alhaalla oikealla: eteläseinän julkisivutiilien rapautuminen on
ilmeisesti aiheutunut vesikatolta vuotaneesta sadevedestä. Tiilien rapautumi-
seen on voinut vaikuttaa myös pesulan ja saunan sisäilmassa ollut vesihöyry.

Sauna- ja pyykkituparakennus on muuttunut työtiloiksi, jotka on varustettu koneellisella ilmanvaihdolla. Ullakolle on sijoitettu ilmanvaihtokonehuone (viereinen sivu, vasemmalla alhaalla) ja varasto (oikealla alhaalla). Sisäpinnot on suurimmaksi osaksi uusittu.

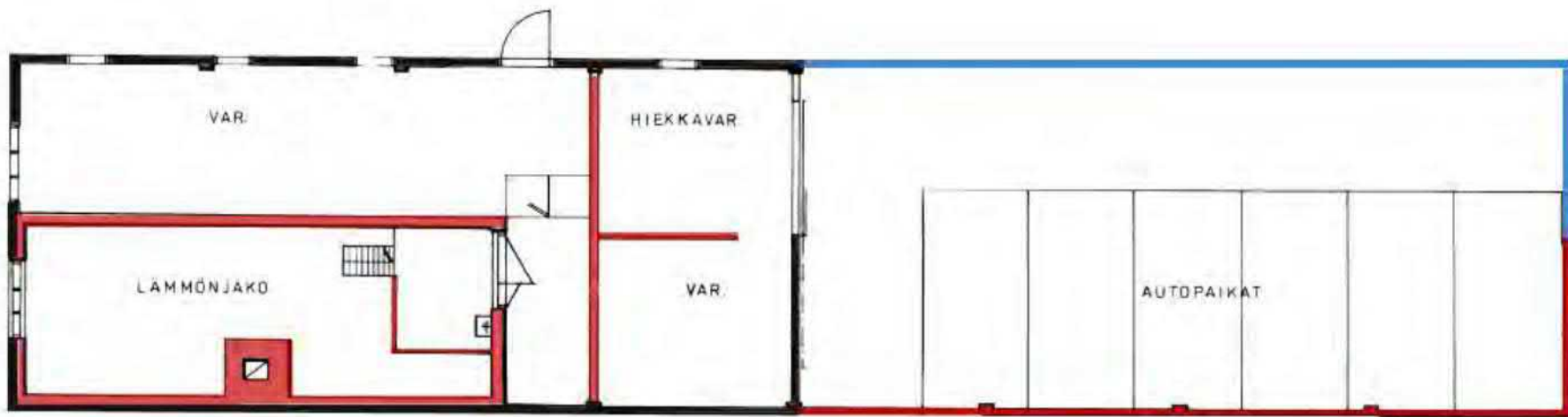

Rakennus G

Vuonna 1934 rakennettua vajarakennusta on muutettu huomattavasti korttelin muita rakennuksia enemmän (rakennuksen alkuperäisestä volyymista on jäljellä suurin piirtein puolet), mutta julkisivujen ilme on säilynyt lähellä alkuperäistä.

Yllä: 1930-luvun vajan ulkoseinärakenteet (musta) ovat säilyneet, mutta puolet rakennuksesta (sininen) on purettu ja jäljelle jääneen osan sisäpuoli (punainen) on rakennettu kokonaan uudelleen.

Viereinen sivu: rakennuksen itäpäätyyn on sisustettu työ- ja taukotila. Vasemmalla alhaalla 1950-luvulla rakennettu lämmönjakuhuone..

Alueen ja rakennusten ominaispiirteet

Sokeainkoulu suunniteltiin paviljonkijärjestelmän mukaisesti. Se muodostui itsenäisistä, eri rakennuksiin sijoitetuista osista, joita varsinaisten koulutilojen lisäksi olivat asuntola, ruokala, sauna-pesula ja talousrakennukset. Rakennukset sijoitettiin niiden käyttötarkoituksen kannalta sopiville paikoille.

Rakennuksilla on - myöhemmin rakennettua halkovajaa lukuun ottamatta - sama suunnittelija ja ne on toteutettu samanaikaisesti. Rakennukset ovat ajankohdalleen tyypillisiä. Mittakaavaltaan yhtenäinen ja ilmeeltään puutarhakaupunkimainen lähiympäristö on säilynyt hyvin: alue on arvokas ennen kaikkea kokonaisuutena.

Rakennusten julkisivujen yleisilme on säilynyt varsin hyvin ja niiden nykyinen väritys on lähellä alkuperäistä. Muutoksia on kuitenkin tehty paljon: lähes kaikki ikkunat on uusittu ja alkuperäisistä sisäpinnoista ja -materiaaleista on jäljellä vain fragmentteja. Koulurakennusten tilajako ja huonetilojen mittasuhteet ovat suureksi osaksi säilyneet.

Sokeainkoulun kortteli on kokonaisuus, jossa rakennuksilla, niiden väliin muodostuvalla kaupunkitilalla ja alueen kasvillisuudella on yhtäläinen merkitys. Yksittäiset rakennukset ovat varsin tyypillisiä esimerkkejä oman aikakautensa julkisesta rakentamisesta, mutta intiimi ja puistomainen kokonaisuus heijastaa korttelin alkuperäistä käyttöä poikkeuksellisen hyvin. Kortteli liittyy pohjois-, itä- ja eteläsuuilla Linnanpellon pienimittakaavaiseen ja puutarhamaisen vehreään asuinalueeseen.

Sisäoppilaitoksen eri toiminnot sijaitsivat erillisissä rakennuksissa, joiden paikat valittiin tontin ominaisuuksien mukaisesti. Koulurakennus on länsisivulla tontin korkeimmalla kohdalla. Tontin pohjoisivuon alun perin suojattu talousrakennusten rivillä, eikä pohjoispuolelta ollut kulkuyhteyttä koulun alueelle. Asuntola on sijoitettu turvallisesti muiden rakennusten keskelle. Tontin ilmastollisesti parhaassa paikassa, asuntolan vieressä etelään viettävällä rin-

teellä, oli puutarha. Entinen johtajan asunto sijaitsi lyhyen välimatkan päässä muista rakennuksista. Piha-alueen kasvillisuus ja rakenteet ovat yli satavuotisen käytön aikana muuttuneet ja esimerkiksi kortteliä kiertänyt aita portteineen on poissa, mutta kokonaisuuden kannalta olennaiset piirteet ovat vielä nähtävissä.

Rakennusten julkisivujen yleisilme on tasapainoinen ja niiden säilyneisyys ikkunoita lukuun ottamatta hyvä. Yhden suunnittelijan käsialaa oleva ja yhtenä rakennusvaiheena toteutettu kokonaisuus on vaikuttava myös laajuutensa ansiosta.

Alkuperäinen huonejako on useimmissa rakennuksissa jäljellä, mutta sisäpinnat ovat käytännössä kadonneet. A-, C- ja D-rakennuksissa on jäljellä yksittäisiä sisäovia ja koristeaiheita ja kaksi sisäkattoa (A-rakennuksen entinen rukous- ja voimistelusalali sekä C-rakennuksen entinen ruokasali): sisätilojen säilyneisyys on huono.

Kaikki rakennukset ovat teknisesti käyttökelpoisessa kunnossa. Jälkiä katovuodoista tai routavaurioista ei ole ja osassa rakennuksista on huomattavan korkea tuuletettu ryömintätila. F-rakennuksen muurattujen julkisivujen halkeamat ovat seurausta perustusten painumisesta, mutta vauriot ovat tuskin erityisen vakavia. Entisen johtajan asunnon (D) rakenteiden kunto ja sisäilman laatu on aiheellista tutkia.

Sokeainkoulun rakennukset on suunniteltu ja sijoitettu paviljonkijärjestelmän mukaisesti. Alkuperäisen kaavallisen ja toiminnallisen ajatuksen mukaisen ominaispiirteiden säilyttäminen alueen tulevien muutosten yhteydessä olisi suotavaa. Tärkeimmät maankäytön suunnittelussa huomioitavat asiat ovat rakennusten hahmottuminen itsenäisinä rakennusmassoina, alueen sisäiset näkymien ja alueelta erityisesti Vuorelankadun suuntaan avautuvien näkymien säilyttäminen sekä puistomaisen yleisvaikutelman vaaliminen.

Lähteet

Kirjallisuus

Kuopion kulttuuriympäristö - strategia ja hoito-ohjeet. ISBN 978-951-842-320-4. Kuopion kaupunki, Kuopio 2008

Ketola, Urpo / Tsokkinen, Anja / Vartio, Eero: Suomen näkövammaisten ja näkövammaistyön historia. ISBN 951-95518-4-0. Näkövammaisten keskusliitto, Helsinki 1988

Lilius, Henrik: Suomalaisen koulutalon arkkitehtuurihistoriaa. Kehityslinjojen tarkastelua keskiajalta itsenäisyyden alkuun. ISBN 951-9056-51-3. SMYA 83, Helsinki 1982

Moilanen, Aatu: "Otetaan vastuu omista asioista." Suomen sokeainkoulut kansakoululaitoksen rinnalla vuosina 1865-1939. ISBN 952-458-825-0. Joensuu 2006

Rieki, Helena: Kuopion kaupungin rakennushistoria. Kaupungin rakentamismvaiheita vuodesta 1875. ISBN 951-842-293-1. Kuopion historia 6, Kuopio 2005

Ringbom, Sixten: *Uusgotiikka, teollisuusarkkitehtuuri ja uusrenessanssi* teoksessa Suomen taiteen historia. ISBN 951-50-0920-0. Schildts, Helsinki 1998

Suomen rakennushallinto 1811-1961. Rakennushallitus, Helsinki 1967

Tsokkinen, Anja: Suomen sokeainkoulut ja niiden oppilaat vuosina 1865-1917. Studia Hiistorica Jyväskyläläensia. ISSN 0081-6523;29. Jyväskylän yliopisto 1984

Viljo, Eeva Maija: *Kaupungistuvan yhteiskunnan rakennustaide* teoksessa *Ars, Suomen taide* 4. ISBN 951-35-4205 X. Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989

Åman, Anders: *Om dem offentliga vården*. ISBN 91-38-02839-5. LiberFörlag / Sveriges Arkitekturmuseum, Uddevalla 1976

Arkistolähteet

Kansallisarkisto, Rakennushallituksen piirustukset II, Ide: 21 - 25 (opetusalan rakennukset / erikoiskoulut)

Kuopion kaupunginarkisto

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo / kuva-arkisto

Uusrenessanssiarkkitehtuurin koristeaiheita koulurakennuksen sisätiloista.

